

ΑΚΤΙΝΕΣ

ΟΡΓΑΝΟΝ ΤΗΣ "ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ.,

ΑΘΗΝΑΙ

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1941

ΑΡΙΘ. 26.

ΟΙ ΔΡΟΜΟΙ

«Στὸ τέλος ρωτοῦσα τὸν ἑαυτὸ μου, ποῖος σὰς ἔδινε αὐτὴ τὴ θαυμαστὴ εἰρήνη, τὴ δύναμι καὶ τὴν βεβαιότητα, τὴν ἐμπιστοσύνη καὶ τὴν χαρὰ».

"Ἴσως νὰ ἐνθουμοῦνται οἱ ἀναγνώσταί μας τὴν φράσιν αὐτὴν. Ἐκεῖνος, "πού ρωτοῦσε τὸν ἑαυτὸ του" ἦτο ὁ Jacques Rivière. Καὶ ἐκεῖνοι, εἰς τοὺς ὁποίους τὸ ἐρώτημα ἀνεφέρετο, ἦσαν ὁ Paul Claudel καὶ ὁλοι ὅσοι ἔχουν βρῆ τὸν Δρόμον τὸν ἀληθινὸν τῆς Ζωῆς, τῆς Ζωῆς πού πράγματι ἀξίζει νὰ τὴν ζῆ κανεὶς.

Καὶ ἔβλεπεν ὁ Ζάκ Ριβιέρ—ὁ φιλόσοφος πού δὲν εἶχεν εὖρει τὸν Δρόμον αὐτὸν ἀκόμη—ἔβλεπεν εἰς τὸν σεβαστὸν του φίλον τὸν Κλωντέλ, ἀλλὰ καὶ εἰς τόσοις ἄλλοις, ἔνοιωθε μέσα εἰς τὴν ψυχὴν των, ζωντανὴν πραγματικότητα, τὴν εἰρήνην καὶ τὴν δύναμιν καὶ τὴν βεβαιότητα καὶ τὴν χαρὰν τῆς ζωῆς. Καί, μὲ ἀπορίαν, μὲ κάποιαν ζήλειαν ἀκόμη ὑπαγορευομένην ἀπὸ τὴν σύγκρισιν μὲ τὸν ἑαυτὸν του, ἐρωτᾷ:

—Μὰ πού τὰ εὐρίσκετε, τέλος πάντων, ὅλα αὐτά, ὅτι ἀπαρτίζει τὸ νόημα τῆς ζωῆς δηλαδὴ, καὶ ἐγὼ τόσον καιρὸν τὰ ζητῶ χωρὶς νὰ τὰ εὐρίσκω;

Ἐρώτησις, ἡ ὁποία δὲν ἔμεινε διὰ πολὺν καιρὸν ἐρώτησις. Καὶ ἡ ἀλληλογραφία Κλωντέλ-Ριβιέρ, τῆς ὁποίας εἰκόνα εἶδαν εἰς τὸ περασμένον φύλλον οἱ ἀναγνώσταί, ἡ ἀλληλογραφία αὐτὴ κλείνει μέσα της τὴν χαρὰν τὴν δημιουργικὴν, τὴ νυχὰν τῆς ψυχῆς, ἡ ὁποία ζητεῖ, καὶ εὐρίσκει καὶ μεταδίδει καὶ σκορπίζει παντοῦ δύναμιν καὶ ζωὴν.

Ἄλλὰ ἄς ἔλθωμεν τώρα εἰς κάποιον ἄλλον. Τὸν εἶδαμεν καὶ αὐτὸν εἰς τὸ προηγούμενον φύλλον τῶν «Ἀκτίνων»: Τὸν Καρυωτάκην.

Χωρὶς νὰ κάμνωμεν συγκρίσεις τολμηράς, ἦτο καὶ ὁ Καρυωτάκης ἕνας λογοτέχνης ὁ ὁποῖος ἐπεβλήθη εἰς τὸν τόπον του, καὶ μάλιστα μὲ ἀσυνήθη ταχύτητα. Καί, ἀκόμη, λογοτέχνης πού εἶχε κάτι μέσα του. Εἶχε δίψαν διὰ τὴν ζωὴν, καὶ ἐζητοῦσε τὴν πηγὴν τῆς ζωῆς. Ἐζήτησε, ὦ, ἐζήτησε πολὺ. Ἄλλὰ δυστυχῶς δὲν ἔχομεν ἐδῶ τίποτε πού νὰ ὑπενθυμίῃ τὴν ἔρευναν τοῦ Ζάκ Ριβιέρ, τὴν ἀλληλογραφίαν μὲ τὸν Κλωντέλ. Ὁ Καρυωτάκης ἐζήτησε μὲν καὶ αὐτὸς τὴν πηγὴν τῆς Ζωῆς (τὸ λέγει συνεχῶς εἰς τὰ ποιήματά του) ἀλλὰ μὲ τὸν γνωστὸν τρόπον τῆς ἀρνητικῆς προκατάληψεως. Τὴν ἐζήτησε ἐδῶ, ἐκεῖ, παρὰ πέρα, καὶ μόνον ἐκεῖ πού εὐρίσκετο δὲν τὴν ἐζήτησε. Τὸ ἀποτέλεσμα μᾶς τὸ λέει ὁ ἴδιος:

Χωρὶς πίστι κα' ἀγάπη, χωρὶς ἔσμα,
ἐγίναμε τὸ λάφυρο τοῦ ἀνέμου...

Καί, ὡς ἐπισφράγις, ἡ τραγικὴ ἀτοκτονία, μὲ ἕνα πιστόλι στὴν καρδιά! Τὸ τραγικὸν τέρμα μιᾶς ζωῆς μὲ τόσας δυνατότητας, μὲ τόσας ὑποσχέσεις! Τί κρίμα!

Ἐάν καὶ εἰς τὴν τόσο ἀγωνιώδη ἔρευνάν του ὁ Καρυωτάκης δὲν ἀπέκλειε, μὲ τόσον προκατάληψιν, τὸν Δρόμον, τὸν ὁποῖον εὐρήκεν ὁ Ζάκ Ριβιέρ μὲ τὴν καθοδήγησιν τοῦ Κλωντέλ! Ἐάν ἡ νε-

τὸ θέλημα τῆς ζωῆς

Η ΟΚΑ

Τετράγωνον συνοικισμού. Ἴσον, λιγάκι, ἔμεις κι' ἔμεις. Τὰ μυστικά σου μυστικά μου καὶ τὰ ἐν οὐκῶ ἐν δήμῳ—εἰς τὸν κῆπον του, ξέρετε, χθὲς ὁ κύριος Προκόπης ἔσπειρε σπανάκι, ὁ μουσικός, στὴ γωνία, δὲν παίζει πιά φλάουτο γιατί πλευριτώθηκε, ὁ Τάκης, ὁ γιὸς τοῦ κ. Ἀνδρονίκου, πέτυχε στὴ Σχολή.

Διασκευαστικὴ ἐνημερότης φέρνει στὴ σκηνὴ τῆς ἐντοπίας δημοσιότητος τὴν ἀπλὴ συνειθισμένη ζωὴ τῶν κατοίκων τοῦ συνοικισμού, ποὺ γνωρίζονται «ἀπὸ πρὶν τὴν Μικρασιατικὴν καταστροφὴν», ποὺ παρακολουθοῦν μὲ συμπόνια τὶς δυστυχίες, μὲ συχαυρία τὶς εὐτυχίες των, ξέροντας καθένας μὲ λεπτομέρειες τὴ ζωὴ τοῦ ἄλλου, πὸν τὶς περισσότερες φορὲς εἶναι συγγενῆς του.

Ἔτσι καὶ ὁ Μαθιὸς Κούρσογλου ὁ μπακάλης, ἦταν γνωστὸς καὶ ἀγαπητὸς στοὺς ἄλλους κατοίκους τοῦ συνοικισμού, γιατί ζύγιζε σωστά τὶς ρέγγες στὸ μαγαζί του καὶ τὶς εὐθύνες στὴν οἰκογένειά του. Κι' ὅση ἐκτίμησι κι' ἀγάπη γιὰ τὸ Μαθιό, ἄλλη τὴν ἡμέρα κι' ἀποτροπιασμὸ γιὰ τὸν ἀπρόσφορο κι' ἀχαίρευτο ἀνηψιὸ ἀισθάνονται οἱ ἀγαθοὶ Ἀνατολίτες τῆς γειτονιάς.

Ἀλητάκι τὸν περιμάζεψε, ὄρφανόν, ὁ καλὸς Κονιαλῆς, ἀπὸ τὶς ἐπικίνδυνες κατοπιές τοῦ λιμανιοῦ τοῦ Πειραιῶς.

Τὸν ἔβαλε μὲ τὸ ζόρι στὸ σχολεῖο. Ὁ μάγκας ὄλο τσοκαγε.

ωτέρα μας γενεὰ ἐπρόσχε καὶ συνέκρινε τὰς δύο περιπτώσεις, τοὺς δύο δρόμους!

Ἀλλὰ τὸ τελευταῖον αὐτὸ—τὸ γνωρίζομεν—γίνεται. Καὶ τοιαῦται συγκρίσεις θὰ ἐμπνεύσουν εἰς τοὺς νέους μας ἐκείνους ποὺ ξεκινοῦν ἀπὸ τὴν ἴδιαν ἀφετηρίαν μὲ τὸν Καρυωτάκη. Καὶ θὰ τοὺς ἐμπνεύσουν κάτι διαφορετικὸν ἀπὸ τὴν αὐτοκτονίαν!

Τὸν ἔβαλε στὴ Σιδιτανίδειο—τρὶς φορὲς πῆγε.

Ἀπελπίζεται γιὰ τὶς σπουδὲς ὁ Μαθιὸς καὶ τὸν βάζει σὲ γαλατάδικο νὰ δουλέψῃ. Ἐφτιαξε, ὁ ἀλιτήριος, ἀντικλεῖδι στὰ λουκέτα τῶν τενεκέδων καί, ὡς ποῦ νὰ φέρῃ τὸ γάλα ἀπ' τὸ σταῦλο, ποῦλαγε στὸ δρόμο τὸ μισὸ καὶ συμπλήρωνε μὲ νερὸ.

Τὸν ἄρπαξαν μέσα. Ἐτρεξε ὁ θεὸς του, παρακάλεσε, πλήρωσε στὸ γαλατὰ τὴ ζημιά, γιὰ νὰ μὴ χωθῆι στὸ Ἐφρηβείο.

Τὸν ἐγλύτωσε γιὰ νὰ τὸν χάσῃ ὕστερα γιὰ μέρες μαζί μὲ τὸ κυριακάτικο κοστοῦμι του, ποῦ τὸ πούλησε γιὰ ἓνα κομμάτι ψωμί σ' ἓναν παληατζῆ.

Ὁ καϊμένος ὁ Μαθιὸς ἔκανε πάλι ὑπομονή, πλήρωσε τὸν παληατζῆ γιὰ νὰ μὴ γίνῃ θόρυβος, καὶ ξανάφερε στὴ ντουλάπα του τὸ κοστοῦμι καὶ στὴν ἐστία του τὸν προκομμένο ἀνηψιό, ποῦ τὸν μαίριζε σ' ἓνα καταγώγιο νὰ προβάρῃ ἦδη καὶ τὸ λουῖα.

Ἦστερα, ποῦ ἀνοιξε τὸ μπακάλικο, τὸν πῆρε μέσα—εἶχε δεῖξει κάποια ὄμη φρονιμάδας. Ἀλλὰ ἐκεῖνος ἔγδυσε πάλι, αὐτὴ τὴ φορὰ μὲ μεταφορικὴ ἔννοια, ἀλλὰ πρὸ ἄγρια, τὸν προστάτη του.

Ἰπομονὴ ὅμως σ' ὅλα ὁ Κούρσογλου. Ἰπομονὴ μὲ τὴ σκέψι πὼς τὰ χρόνια θὰ σωφρονίζαν τὸν ἀλήτη ἀνηψιό του. Ἔτσι τοῦ ἐπέτρεπε νὰ κοιμᾶται σ' ἓνα δωμάτιο, στὸ σπίτι του, καὶ νὰ τρώῃ ἀπὸ τὸ οἰκογενειακὸ πσοικάλι. Μὲ τὴν ἐλπίδα μιᾶς ἀλλαγῆς.

*

Τὸ τετράγωνο ἐθαιμάζε τὴν ἀνεξικακία καὶ τὴ στοργὴ τοῦ μπακάλη, ὅταν μιὰ μέρα ἀναστατώθηκε ὁ συνοικισμός: Ὁ ἀγαθὸς θεὸς—ἐπὶ τέλους—ἀγορίεψε λίγο στὸν ἀπρόκοπτο ἀνηψιό του. Ἐκεῖνος εἶχε τὸ θράσος νὰ τοῦ ζητήσῃ, τὸ βραδυνό, ἓνα κατσαρίκι γιὰ νὰ πᾶ στὴν ἐπιθεώρησι ποῦ θ' ἀνέβαζαν στὸ θέατρο τοῦ συνοικισμού.

Ὁ Κούρσογλου τοῦ ἔκοψε τὸ βῆμα. Καὶ ὁ ἀλήτης σήκωσε τὴν δικά ἀπὸ τὸν πάγκο καὶ ἔσπασε τὸ κεφάλι τοῦ θεοῦ του.

Βαρειὰ τραυματισμένος ὁ θεὸς μεταφέρθηκε στὸ νοσοκομεῖο. Καὶ ὁ ἀνηψιός—παρὰ τρίχα νὰ τὸν λυντσοῦρον οἱ γείτονες—φόρεσε τὶς χειροπέδες.

Τὴν ἐπομένη. Στὸν ἴδιο συνοικισμό. Μὲ-

«α στο καφενεῖο—ἔξω ἄρχισε νὰ φυσᾷ—σχολιάζον οἱ γείτονες τοῦ φουκαρά ἡ Μαθιοῦ τὸ ἔργλημα, ὅταν ἡ πόρτα ἀνοίγει καὶ στὸ ζεσταμένο χώρο ὀρμᾷ τὸ φθινοπωρινὸ ἄεράκι καὶ ὁ ἔφημεριδοπόλης.

—Ἐφημερίδες!...

Ἐφημερίδες... Κάτι ποῦ δὲν γνωρίζει ἀναδουλειὰ στὸ καφενεῖο. Πῆραν ὄλοι.—Καὶ βρῆκαν τίτλο στὸ χρονογράφημα: «ἡ ὁκᾶ».—

Καὶ διάβασαν:

«Στὸν ἄγριο τραυματισμὸ τοῦ συνοικισμοῦ... ποῦ περάστηκε ξερά στὸ ἀστυνομικὸ δελτίο, ποῖος εἶναι ἄρα γε τὸ θῦμα;

Ἁ δῆθεν θεῖος ποῦ ἀρνήθηκε νὰ βγάλῃ ἀπὸ τὸν μπεζαχτᾶ τοῦ μπακάλικου ἕνα λαδωμένο καποσταρικόκι, κουφὸς στὶς παρακλήσεις τοῦ κηδενομομένου του, ποῦ τὸ ζήτηγε γιὰ νὰ πάῃ στὸ θέατρο; Ἡ ὁ ἀνήσυχος ἔφηθος ποῦ τὸ ραβδί τῆς πουριτανικῆς αὐστηρότητος τοῦ μπακάλη, ποῦ ἔσπαζε τὰ φτερά τῆς νεονικῆς ὀρμῆς γιὰ μάθησι;

Ἡ ὑπόθεσις δὲν εἶναι ἀπλῆ. Εἶναι ἄρα γε συμβολισμὸς τὸ ὅτι τὸ ἐπαναστατημένο χέρι τοῦ νέου σήκωσε τὴν ὁκᾶ γιὰ νὰ χτυπήσῃ τὸ κεφάλι ποῦ μόνον ὁκάδες καὶ δράματα συλλογίζονταν; Ἄν εἶχε βέβαια στόμα ἡ ὁκᾶ, ἴσως ν' ἀνελάμβανε τὴν ὑπεράσπισι τοῦ παιδιοῦ. Θὰ τοῦλεγε τοῦ ἀσθηροῦ θεῖου:

—Μόνον μὲ τὸ χαλθᾶ, τίς ρέγγες καὶ τίς ἐλῆές, τὴν εἰσπραξι καὶ τὴν πούλησι, δὲν γεμίζει τὸ φτερωτὸ κεφάλι ποῦ ὀδηγεῖ τὰ νειᾶτα. Θὰ σὲ χτυπήσω στὸ κεφάλι, ἐγὼ ἡ ὁκᾶ, γιὰ νὰ μὴν τὸ χτυπήσῃ μόνος σου στὸν τοῖχο, ὅταν θὰ καταστρέψῃς μιὰ περήφανη ψυχὴ ποῦ ἀναχτᾶ τὴ μάθησι, τὴ γνώσι τοῦ κόσμου, τὴν κίνησι, τὴν ὥρα ποῦ ἐσὺ γυρεύεις νὰ τὴν κλέψῃς στὰ σαρδελλοθάρελα τοῦ μαγαζιοῦ σου.

Δὲν ζῆ βαρελιασμένη σάν τίς σαρδέλλες σου οὔτε στὴ σαλαμούρα σάν τὰ τυριά σου, ἡ νεανικὴ ὀρμὴ ποῦ θέλει νὰ μορφωθῇ εὐρύτερα. Ἀρνεῖσαι στὸ παιδί νὰ δῆ στὸ θέατρο τοῦ συνοικισμοῦ σου τὸ ἔργο ποῦ θὰ τοῦ ξυπνήσῃ τὴν ὄρεξι γιὰ δράσι, ποῦ θὰ τοῦ ἀνοίξῃ τούς ὀρίζοντας τῆς ζωῆς, ποῦ θὰ κεντήσῃ τὴν προθυμίαν του γιὰ τὴ σπουδὴ καὶ τὴν πρόοδο. Γιατί; Γιατί μέσα στὴ μυρουδιά τοῦ μπακάλικου σου δὲν φύσηξε ἀνάλα-

φο τὸ ἀεράκι τῆς προόδου, τῆς κατανοήσεως τοῦ νέου, τῆς συμπαθείας γιὰ τὴν ἀνάγκη νὰ μορφωθῇ. Τοῦ ἔβγαλες τὴ μαθητικὴ τσάντα, ποῦ ἔκλεινε τόσα δνεῖρα μέσα, γιὰ νὰ τοῦ περάσῃς τὴ βρωμερὴ ποδιά ποῦ μυρίζει μπακαλιάρους καὶ ρέγγες. Στραγγάλισες μὲ ψυχρότητα τὴν πρόοδο, γιὰ τὸ χρέμα, τὸ πνεῦμα γιὰ τὴν ὄλη. Νὰ τώρα καὶ ἡ ὄλη—ἡ ὁκᾶ—ποῦ σὲ χτυπάει.

Νὰ μὴ δεχθοῦμε—ἐμεῖς ποῦ δὲν ντυθήκαμε τὴν τῆθεν τοῦ δικαστοῦ, ἀλλὰ τοὺς ἀπλοὺς χιτῶνας τοῦ χοροῦ τῆς τραγωδίας—τὴν ἀπολογία τῆς ὁκᾶς; Ν' ἀφήσωμε νὰ κλείσουν τ' αὐτιά μας οἱ ἀρτηριοσκληρωτικές παλάμες τῆς καταδίκης; Ποτέ! Μά, παρ' ὅλα αὐτά, θὰ πλησιάζωμε καὶ στὰ κάγκελα τοῦ κρατητηρίου, νὰ ποῦμε δυὸ φιλικὰ λόγια στὸ παλληκάρι, νὰ τοῦ καμάρωμε τὴν ἐπαναστατημένη ἀντίρρηση ψυχῆ του, γιὰ νὰ τοῦ ποῦμε:

—Ὅχι ὅμως ἔτσι, θερμόαιμο λιονταράκι ποῦ δὲ δέχουσι τὴ σκληραβία. Γιατί εἶναι πολὺ στενωχὸρ τὸ παλὸ μας μυαλό. Ποῦ νὰ χαρῶσῃ τὸ φούσκωμα τοῦ πόθου σου ποῦ γυρεῖς νὰ νοιώσωμε τὸ δρᾶμα τῆς τρυφερῆς σου καρδιάς. Φύγε καλύτερα μακριὰ ἀπὸ τίς τροχοπέδες τοῦ ἀμόρφωτου θεῖου, ποῦ σφίξαν τὴν ὀρμὴ σου γιὰ μάθησι. Καὶ βρῆς ἄλλες ψυχές, νὰ σ' ἀγαπήσουν, καὶ νὰ σὲ φτερωγίσουν στοὺς μεγάλους ὀρίζοντας ποῦ ἀπεινίζει ἡ φαντασία σου. Ἄσε—δὲν σὲ συμφέρει—μὴ σηκῶνης ἐσὺ μὲ τὰ χέρια σου τὴ φονικὴ ὁκᾶ».

*

Ἐκεῖνος ποῦ διάβαζε τὸ χρονογράφημα στὸ συνοικισμό, χτύπησε μὲ θυμὸ τὸ χέρι στὸ μᾶζιμαρο:

—Μωρέ—στὸ μπακάλικο ἦταν ἡ ὁκᾶ—στὰ γραφεῖα τῆς ἔφημερίδας, ἐκεῖ μωρέ, δὲ γινόταν νὰ βρεθῇ κανένα μαστέλο μὲ μπακαλόνερα γιὰ μερικὸς ποῦ μᾶς σεβρίζουν κατὶ τέτοια; Ἀκοῦς! Ἀκοῦς! Τὸν ἐμπόδισε, λέει, ὁ φουκαράς ὁ Μαθιός... ἀπ' τὴ μάθησι!

—Ἄντε καυμένε, τὸν καθισούχασε, μὲ τὴ χαρακτηριστικὴ ἑλληνικὴ λαϊκὴ ἐξυπνάδα, ἕνας ἄλλος τὸν πῆρες λοιπὸν στὰ σοβαρὰ αὐτὸν ποῦ τᾶγραφε;

Καὶ δὲν εἶχε ἄδικο.

Επίκαιρα

ΒΙΟΛΟΓΙΚΑ ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ

Είς εκείνους, οι όποιοι παρακολουθοῦν τὴν ὄλον ἐν περισσότερον ὀλοκληρουμένην ἀπελευθέρωσιν τῆς ἐπιστημονικῆς σκέψεως ἀπὸ τὰ δεσμά που τῆς εἶχεν ἐπιβάλει ὁ ὕλισμός, θὰ παρουσιάσῃ ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον μία διάλεξις τοῦ Καθηγητοῦ Otto Hartmann, γενομένη εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Bonn, τῆς ὁποίας τὸ κείμενον δημοσιεύεται εἰς δύο τελευταία τεύχη τῶν γνωστῶν περιοδικῶν «Forschungen und Fortschritte» καὶ «Natur und Kultur».

Ἀντικείμενον τῆς ὁμιλίας ἦτο ἡ ἐξέτασις καὶ ἔρευνα τῶν «διαφορῶν βαθμίδων τοῦ ἀνοργάνου καὶ ὀργανικοῦ κόσμου ἐν σχέσει μετὰ τὴν οὐσίαν τοῦ ἀνθρώπου».

Ὁ ὁμιλητὴς διεπίστωσε τὴν πνευματικὴν καθάρσιν τῆς ἐπιστημονικῆς ἐρεῦνης, ἡ ὁποία ἀπηλλάγη πλέον ἀπὸ διάφορα στοιχεῖα ἐντελῶς ξένα πρὸς αὐτήν. Ἐξ ὧν τῶν μέχρι τοῦδε γενομένων ἐρευνῶν καὶ πειραμάτων, ἐτόνισεν ὁ καθηγητὴς Hartmann, «προέκυψε ὅτι ἰσχύει σήμερον περισσότερο ἀπὸ πάσαν ἄλλην ἐποχὴν, ἡ ἀρχή, ὅτι (κατ' ἀντίθεσιν πρὸς ὅ,τι ἤθελε νὰ μάς κάμῃ νὰ πιστεύσωμεν ὁ μονισμός) πράγματι ὑπάρχει βασικὴ, οὐσιώδης διαφορὰ μεταξύ ζώντων καὶ μὴ ζώντων ὀργανισμῶν, μεταξύ ὀργανικῶν καὶ ἀνοργάνων ὄντων». «Ἐπ' αὐτοῦ, συνεχίζει, δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐπιμείνωμεν διὰ μακρῶν. Ἡ διαφορὰ αὕτη δύναται νὰ εὑρεθῇ καὶ ἐν τῶς αὐτῶν τούτων τῶν ζώντων καὶ ὀργανικῶν ὄντων καὶ δὴ διαφορὰ εἰς τὴν οὐσίαν μεταξύ τῶν φυτῶν καὶ τῶν ζῴων καὶ τέλος μεταξύ αὐτῶν καὶ τῶν ἀνθρώπων, δύναται δὲ αὕτη νὰ ἀποδειχθῇ ἐπιστημονικῶς μέχρι καὶ τῶν τελευταίων λεπτομερειῶν. Καί, παρ' ὅλας τὰς σημειούμενας μεταβατικὰς καταστάσεις, ὀλόκληρος ὁ φυσικὸς κόσμος ἀποδεικνύεται ὀργανωμένος κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε κάθε ἐπομένη βαθμὶς προϋποθέτει καθ' ὀρισμένον ἐντελῶς τρόπον τὴν προηγούμενην, ἐνῶ συγχρόνως περιορίζει αὐτὴ ἑαυτήν».

ΤΙ ΘΑ ΕΛΕΓΑΝ;

Ἐννοεῖται, ὅτι ἡ διάλεξις δὲν περιώρισθη εἰς γενικά συμπεράσματα. Πλουσία μνημόνευσις τῶν εἰδικῶν περιπτώσεων ἀπετέλεσε χαρακτηριστικῶς τῆς ὁμιλί-

ας αὐτῆς. Κυρίως ὁ ὁμιλητὴς διακρίνει ἐν τῇ φύσει, καὶ συγκρίνει μεταξύ τῶν, τέσσαρας βαθμίδας φυσικῶν καταστάσεων: Τὰ κρυσταλλικὰ σώματα, τὰ ὁποῖα ἀντιπροσωπεύουν τὸν ἀνόργανον κόσμον, τὰ φυτὰ, τὰ ζῶα, καί, ἐν ἀντιδιαστολῇ πρὸς τὰς καταστάσεις αὐτάς, τὸν ἀνθρώπον. Συγκρίνων δηλαδὴ τὰς ζωϊκὰς μετὰ τὰς ἀνθρωπίνους ὑπάρξεις, εὐρίσκει σημεῖα τὰ ὁποῖα προκαλοῦν τὴν ἐντύπωσιν τοῦ ἔρευνητοῦ. «Δυνάμεθα, λέγει νὰ ἀναχωρήσωμεν ἀπὸ πολλῶν ἰεδομένων εἴτε ψυχολογικῶν, εἴτε ἀνατομικῶν. Ἡ πρώτη σπουδαία διαπίστωσις, εἶναι ὅτι ἀκόμη καὶ τὰ θεωρούμενα ὡς ἀνώτερα ζῶα, εἶναι ἀνέκανα νὰ κάμουν παρατηρήσεις πραγματικῶν αντικειμένων καὶ νὰ σχηματίσῃουν γενικὰς ἐννοίας καὶ ἰδέας. Τοὺς λείπει ἡ ἀναγκαία ἐσωτερικὴ δημιουργὸς δυνάμεις τῆς συνειδήσεως. Ὀλόκληρον τὸ ἐσωτερικόν τῶν, παρ' ὅλην τὴν φαινομενικὴν εὐφυΐαν, περιορίζεται ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ ἀμέσως παρόντος καὶ εἶναι συνδεδεμένον μετὰ τὴν ζωὴν ψυχὴν καὶ μετὰ τὸ ἐνστικτόν. Εἰς δὲ τὴν περιοχὴν τοῦ Λόγου καὶ τοῦ ἠθους ἀποδεικνύεται σήμερον ὡς ἰσχύουσα πλήρως ἡ ὅλας ἰδιάζουσα διὰ τὸν ἀνθρώπον σχετικὴ ἱκανότης».

Ὁ ὁμιλητὴς ἐν τέλει ἠσχολήθη καὶ μετὰ τὸ ἀνθρώπινον «ἐγὼ» καὶ τὰ συναφῆ πρὸς αὐτὸ ἀνερίμνητα προβλήματα τὰ ὁποῖα ἀνακύπτουν ἐκ τῆς ἐρεῦνης ταύτης, διὰ νὰ προβάλλῃ ἐρωτήματα, εἰς τὰ ὁποῖα δύναται νὰ δοθῇ θετικὴ ἀπάντησις μόνον ἐφ' ὅσον θὰ ἀντιληφθῶμεν τὸν ἀνθρώπον ὡς ἴδιαν βιολογικὴν ὀντότητα.

Καὶ τὸ μὲν θέμα, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐπιστημονικὴ ἀνακωνίωσις καθ' ἑαυτήν, θὰ πρέπει βεβαίως νὰ τύχουν ἰδιαίτερας μελέτης, εὐρυτέρας τῶν ὁρίων τῆς στήλης αὐτῆς. Τί θὰ ἔλεγαν ὁμοίως, ἀν ἐζούσαν, οἱ διάφοροι κήρυκες τοῦ ὕλιστικοῦ μονισμού, οἱ ὁποῖοι ἐπέμεναν ὅτι ὁ ἀνθρώπος δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ τὸ «κατὰ βαθμὸν ἀνώτερον τῶν πιθηκοειδῶν μαστοφόρων»;

ΕΝ ΑΠΟΡΙΑ!

Δὲν ἔχομεν ἐπαρκῆ στατιστικὰ δεδομένα, διὰ νὰ ἐξακριβώσωμεν κατὰ πόσον πρόκειται περὶ περιοδικῶν ἐμφανίσεων ἐπαναλαμβανομένων κατὰ σταθεροὺς ὠρισμένα χρονικὰ διαστήματα, ἢ πρόκειται

πεντα φαινομένων τὰ ὁποῖα δίκην κομητῶν παρουσιάζονται εἰς τὸ στερῆμα τῆς μεο-ελληνικῆς διανοήσεως. Βλέπομεν ὅμως, κάθε τῶσον, πότε εἰς κανένα χρονογράφημα, πότε εἰς κανένα δημοσίευμα με ἀξιῶσεις, νὰ γίνεται καὶ μία ἐπίθεσις κατὰ τῆς Βίβλου, ἰδίως τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Κάθε τῶσον, λοιπόν, ἐπαναλαμβάνονται τὰ γνωστά ἐκεῖνα φοβερά καὶ τρομερά, ὅτι δηλαδὴ ἡ Π. Διαθήκη περιέχει πολέμους, ὅτι τὰ παιδιά τοῦ σχολείου ἀπὸ τὸν φόνον τοῦ "Ἄβελ ὑπὸ τοῦ Καὶν μανθάνουν ὅτι γίνονται καὶ φόνοι εἰς τὸν κόσμον, καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς.

Καὶ διερωτᾶται κανεὶς εἰς κάθε νέαν ἐμφάνισιν αὐτῶν τῶν διαμαρτυριῶν: Βεβαίως, προκειμένου νὰ καλυφθῇ τὸ «κεχρηγὸς τοῦ ρυθμοῦ» καὶ νὰ εὑρεθῇ κάποιο θέμα διὰ νὰ γεμίσῃ κάποιος χώρος; καταφεύγει κανεὶς ὅπου τύχη. Ἀλλὰ ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι θέλουν νὰ ὑποστηρίξουν ὅτι ἀπὸ τὴν διήγησιν τοῦ φόνου τοῦ "Ἄβελ βλάπτονται τὰ ἦθη τῶν παιδιῶν, φρονοῦν ὅτι τὸσον ὀλίγη μνήμη ἔχουν οἱ ἀναγνώσταί των, ὥστε νὰ μὴ ἐνθυμοῦνται μερικά πράγματα ποῦ ἔγραψαν οἱ ἴδιοι οἱ νῦν διαμαρτυρόμενοι, ὡς πρὸς τὰς ἀντιλήψεις τῶν περὶ τῆς προσηκούσης ἀγωγῆς τῆς νεότητος; Καὶ αὐτοί, οἱ ὁποῖοι ἐνοχλοῦνται διότι τὸ παιδί μαθαίνει ὅτι ὑπάρχουν καὶ κακοὶ ἄνθρωποι εἰς τὸν κόσμον, ἀλλ' ὅτι τὸ κακὸν ἐν τέλει τιμωρεῖται, αὐτοὶ οἱ τὸσον ὑπερυστάθητοι καὶ ὑπερλεπτελεπτοὶ δὲν περιμένουν πρῶτα νὰ στεγνώσῃ τὸ μελάνι τῶν διαφόρων ὑπερρεαλιστικῶν δημοσιευμάτων τῶν (προοριζομένων, μάλιστα, πολλὰκις διὰ τὴν σπουδαζοσαν νεότητα), ὅπου μὲ τὸσση καταπληκτικὴν ψρότητα ὑπερμαρμόνεται παντὸς ὅτι προσβάλλει τὸ ἠθικὸν αἶσθημα ὅχι τῶν παιδιῶν πλέον, ἀλλὰ καὶ τῶν γερόντων ἀκόμη;

Θὰ παρατηρήσετε ἴσως ὅτι παίρνομεν εἰς τὰ σοβαρὰ δημοσιεύματα, ποῦ δὲν θὰ ἤξιζαν νὰ τὰ προσέξῃ κανεὶς. Δὲν εἶναι ὅμως ἀκριβῶς ἔτσι. Ἐκεῖνο ποῦ εἶναι ἀληθές, εἶναι ὅτι παρόμοια δημοσιεύματα ἄλλην ἀπήχησιν ἔχουν τώρα καὶ ἄλλην ἀπήχησιν εἶχαν πρὸ τριάντα αἰφνης ἐτῶν. Καὶ ἀκόμη εἶναι ἀληθές, ὅτι μία ἐπιστημονικὴ καὶ σοβαρὰ ἀντίληψις τῆς ἐκπολιτιστικῆς σπουδαιότητος τῆς Γραφῆς ἔρχεται σιγά-σιγά νὰ λάθῃ τὴν προσήκουσαν θέσιν εἰς τὴν συνειδησιν τοῦ κοινοῦ, εἰς τρόπον ὥστε οἱ διάφοροι διανοούμενοι τοῦ παλαιοῦ ἀρνητικοῦ τύπου, ἐν ἀπορίᾳ θέματος καὶ πνεύματος νὰ ζητοῦν ἄλλου καταφύγιον.

ΠΡΟΤΥΠΟΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΟΣ

Ὁ θάνατος τοῦ καθηγητοῦ τῆς Βοτανικῆς Victor Grégoire ἔδωκεν ἐφορμὴν

εἰς τὰ διεθνή ἐπιστημονιὰ περιοδικὰ νὰ ἐξάρουν τὴν σημαντικὴν συμβολὴν του εἰς τὴν πρόοδον τῆς ἐπιστήμης. Ἀσχοληθεὶς εἰδικῶς εἰς τὴν ἔρευναν τοῦ κυττάρου, ὁ Grégoire, ἐδημοσίευσεν πλέον τῶν σαράντα πρωτοτύπων ἐργασιῶν, αἱ ὁποῖαι τὸν ἀπέδειξαν εἰς ἐπιστήμονα διεθνούς κύρους. Τὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Nancy τὸν εἶχεν ἀνακηρύξει ἐπίτιμον διδάκτορα, πλείστα δὲ Ἀκαδημία καὶ Ἰνστιτοῦτα τὸν εἶχαν ἐκλέξει μέλος των.

Παραλλήλως ὅμως πρὸς τὴν εἰς τὴν ἐπιστήμην ἐπίδοσιν τοῦ καθηγητοῦ Grégoire, ἡ ὁποία ὑποχρεώνει βιολόγους διεθνούς φήμης ὡς ὁ Max Hartmann νὰ κάμνουν ἰδιαιτέραν μνείαν τῶν ἐργασιῶν του, τονίζεται καὶ ἡ ἀνωτερότης αὐτοῦ ὡς πνευματικοῦ ἀνθρώπου, ἡ ἀξία τῆς ἠθικῆς αὐτοῦ προσωπικότητος. «Ὁ Grégoire, γράφει περὶ αὐτοῦ ὁ καθηγητὴς S. Killemann, ἦτο ἐξοχος διδάσκαλος, ἀληθὲς κόσμημα τῆς πανεπιστημιακῆς καθέδρας, πνευματικῆ, λεπτῆ καὶ συμπάθους προσωπικότης. Ὁλίγοι ἄνθρωποι ἦσαν τὸσον πλήρεις, κατεῖχον τὸσον εὐρείαν ἀλλά καὶ βαθεῖαν συγχρόνως γενικὴν μόρφωσιν, ὡς ὁ Grégoire, ἀκόμη δὲ ὀλιγώτεροι εἶναι ἐκεῖνοι ποῦ ἔχουν τὴν καλωσύνην του, ἡ ὁποία τὸν καθίστα τὸσον ἀγαπητὸν εἰς μαθητὰς καὶ φίλους». Πράγματι ὁ Grégoire πρὸς τὴν ἀπαραίτητον εἰδικεῖσιν συνεδύαζε καὶ γενικὴν κατάρτισιν σπανίαν, χάρις εἰς τὴν ὁποίαν ἐπραγματεύετο λίαν ἐπιτυχῶς καὶ γενικώτερα ζητήματα, ὡς δεικνύουσιν σχετικαὶ μελέται του, π. χ. αἱ ὑπὸ τοῦς τίτλους «Le mouvement antiné canistice en Biologie», «Le matérialisme contemporain et le problème de la vie», ἀλλὰ μεταγενέστεραι, ἀναφερόμεναι εἰς τοὺς νόμους τοῦ Mendel κλπ.

Καὶ δὲν ἦτο δυνατόν παρὰ νὰ συνδυάζῃ τὰ προσόντα αὐτὰ ὁ Grégoire; Διότι ἦτο τύπος πιστοῦ μὲ ἐπίγνωσιν, ἀρυόμενος ἀπὸ τὴν Χριστιανικὴν πίστιν τὴν ἀνωτέραν περὶ τῆς ζωῆς ἀντίληψιν καὶ τὴν τὸσον ἀπαραίτητον πληρότητα εἰς τὴν ζωὴν.

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

Ο ΤΕΧΝΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

Ἄγαπηταὶ «Ἀκτινες»,

Σὰς γράφω τίς γραμμῆς αὐτὲς στὸ φῶς ποῦ ρίχνει ἓνα λυχναράκι—αἰτία ἡ γνωστὴ ἔλλειψις τῶν καυσίμων. Γύρω μου, σ' ὄλη τὴν πεδιάδα, ἀμέτρητα ἦσαν ἄλλοτε τὰ ἠλεκτρικὰ καὶ πετρελαιοκίνητα μοτεράκια ποῦ ἐδοῦλεσαν, μὲ τὸ ρυθμικὸ τους κρότο, γιὰ νὰ δώσουν τὸ πολυτίμητο νερὸ στὰ διψασμένα περιθώλια. Σήμερα, ἂν πάτε ὡς ἐκεῖ, θὰ ἰδῆτε στῆ θέσι τους τὰ ὑπομονη-

τικὰ τετράποδα νὰ φέρνουν ἀτελείωτες βόλτες γύρω ἀπὸ τὰ μαγανοπήγαδα. Ἡ ἠλεκτρικὴ κουζίνα καὶ τὸ φωταίτιο μπη-
καν παράμερα, γιὰ νὰ βγοῦν στὴν ἐπιφάνεια τὸ τζάκι καὶ ἡ πατροπαράδοτη φου-
φοῦ. Τῆ μηχανὴ τὴν ἀντικαθιστᾷ παντοῦ
τὸ χέρι. Ἡ βιομηχανία ξαναγίνεται βιοτε-
χνία. Ὁ ἄνθρωπος τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνος
ξαναγυρίζει στὰ πρωτόγονα μέσα τῆς ζω-
ῆς.

Τί ἀλλαγὴ! Πῶς νὰ μὴ θυμηθῆ κανεὶς
τὴ σημασίαν ποῦ εἶχε πάρει στὴ ζωὴ μας
ἡ σύγχρονος τεχνικὴ, αὐτὴ ἔπου σήμερα
ὕψισται τόσα πλήγματα ἀπ' ὅλες τὶς
μεριές. Ἡ τεχνικὴ τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνος!
Πόσα δὲν ἔγραψαν καὶ δὲν εἶπαν διὰ νὰ
τὴν ἐξυμνήσουν! Μὲ ποιά χρώματα δὲν
τὴν ἐξωγράφησαν, διὰ νὰ αὐξήσουν τὴν
ἐντύπωσιν ποῦ ἔκανε μπροστὰ στὰ κατά-
πληκτα μάτια τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου,
μὲ τὶς προόδους καὶ τὰ θαύματά της. Με-
γάλες σιδηροδρομικὲς ἀρτηρίες, τεράστιες
γέφυρες, ὑπόγειοι σήραγγες, λιμενικὰ ἔρ-
γα μὲ μεγαλειώδεις ἐγκαταστάσεις, ἐμί-
κρυναν τὶς ἀποστάσεις. Καὶ τὰ νεώτερα
μέσα ἐπικοινωνίας, τὰ τηλέφωνα, ὁ τηλέ-
γραφος, τὰ ραδιόφωνα, ἐξεμηδένισαν τὶς ἀ-
ποστάσεις αὐτές. Ὑστερα ἔρχονται τὰ τε-
ράστια ἔργα ἐκμεταλλεύσεως τῶν φυσικῶν
δυνάμεων καὶ τοῦ φυσικοῦ πλοῦτου,
γιγαντιαῖα ὑδροηλεκτρικὰ φράγματα, το-
χνητὲς λίμνες ὑδρεύσεως, διευθετήσεις πο-
ταμῶν καὶ χειμάρρων, ἀποστραγγιστικά,
ἀρδευτικά καὶ ἐξυγιαντικά ἔργα. Καὶ δὲν
σταματᾷ ἐδῶ. Οἱ οὐρανοξύστα (δὲν ξεύρω
γιατί μοῦ θυμίζουν πάντα τὸν πύργο Βα-
βέλ) συναγωνίζονται ποῖος νὰ πρωτοφτά-
σῃ τὰ σύννεφα, τὰ οἰκοδομικὰ μεγαθήρια
ὕψωνονται μὲ ὀλοένα ταχύτερο ρυθμὸ.
Θρίαμβος τοῦ σιδήρου καὶ τοῦ μπετόν. Τό-
μοι ἐπὶ τόμων, συνέδρια ἐπὶ συνεδρίων καὶ
ἐκθέσεις ἐπὶ ἐκθέσεων, γεμᾶτα ἀπὸ κα-
τάπληξι γιὰ τὴν τεχνικὴ αὐτὴ! Ὁ ἄνθρω-
πος τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνος ἐκαλεῖτο νὰ
προσφέρῃ τὴ λατρεία του πρὸς τὴν τεχνι-
κὴ πρόοδο, τὴ θεὰ τῆς ἐποχῆς.

Σήμερα, λοιπὸν, ἡ βόμβα, ἡ ὄβιδα, ἡ
τορπίλλη, ἡ νάρκη, ἡ φωτιά, συναγωνί-
ζονται τὸ ἕνα τὸ ἄλλο στὴν ὀλοκλήρωσιν
τῆς καταστροφῆς. Ἄν θελήσῃ κανεὶς νὰ

συλλάβῃ μὲ τὴ φαντασία του τὴν γενικὴν
εἰκόνα της, τὶς γκρεμισμένες συγκοινωνι-
ακὲς κατασκευές, τὰ ἐρείπια τῶν πόλε-
ων ποῦ καπνίζουν, τὰ ἔργα ποῦ καταστρέ-
φονται, θὰ κλάψῃ γιὰ τὸν χαμένο ἀνθρώ-
πινο ἰδρώτα. Οἱ τεχνικοὶ μάλιστα, ποῦ,
σὰν εἰδικότεροι, καταλαβαίνουν καλύτερα
τὴν ἔκτασιν τῆς καταστροφῆς, μὲ πραγμα-
τικὸ πόνο ψυχῆς τὴν ἀντικρίζουν.

Κάτι ἔφταιγε, στὸ οἰκοδόμημα αὐτὸ τοῦ
μηχανικοῦ πολιτισμοῦ, ὁ ὁποῖος, ἀφοῦ κα-
τεδυναστεύσε τὸ ἀνθρώπινο πνεῦμα, καταρ-
ρέει, στὶς ἡμέρες μας σὲ χαλάσματα. Καὶ
φαίνεται πὼς ἡ ἔλλειψιν αὐτῆ, ποῦ εἶχε
τόσο τρομακτικὲς συνέπειες, ἦτανε στὰ θε-
μέλια τοῦ οἰκοδομήματος. Εἶναι βασικὴ
ἀρχὴ τῆς τεχνικῆς, ὅτι πρὶν ἀπὸ κάθε σέ-
διο καὶ κάθε ὑπολογισμὸ πρέπει νὰ ἐξε-
τασθῆ τὸ ἔδαφος θεμελιώσεως. Ἡ καλὴ
θεμελιώσις καὶ ἡ ἐξασφάλισις τῶν θεμελι-
ῶν ἀπὸ τὴν ὑποσκαφὴ εἶναι ἡ πρωταρχι-
κὴ μέριμνα τοῦ τεχνικοῦ, γιὰ κάθε ἔργο.

Στὴ θεμελιώσιν ὁμοῦς τοῦ τεχνικοῦ αὐτοῦ
πολιτισμοῦ δὲν ἐτηρήθησαν οἱ βασικὲς αὐ-
τῆς ἀρχές. Καὶ ἔτσι τὸ σημερινὸ γκρεμί-
σμά του μοῦ θυμίζει τὸ ἀνόητον ἐκεῖ-
νο οἰκοδόμημα, ποῦ ἀναφέρεται εἰς τὸ
Εὐαγγέλιον, τοῦ ἀνθρώπου ὁ ὁποῖος «ῥι-
κοδόμησε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ἐπὶ τὴν ἄμμο-
ν, καὶ κατέθη ἡ βροχὴ καὶ ἦλθον οἱ ποτα-
μοὶ καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι καὶ προσέκο-
ψαν τὴν οἰκίαν ἐκεῖνη καὶ ἔπεσε· καὶ ἦν ἡ
πτῶσις αὐτῆς μεγάλη».

Οἱ παλαιότεροι διέσωσαν μιὰ ὥρα
συνήθεια: Νὰ γίνεται δηλαδὴ ἀγιασμός
κατὰ τὴν κατάθεσιν τοῦ θεμελίου κάθε οἰ-
κοδομήματος. Ἄς εὐχηθοῦμε, ὁ σύγχρο-
νος ἄνθρωπος, ποῦ θὰ κλάψῃ πάνω στὰ
ἐρείπια τῶν χωρὶς θεμέλια ἔργων του, νὰ
καταλάβῃ ὅτι κάθε ἔργο προόδου καὶ ἀ-
ληθινοῦ πολιτισμοῦ πρέπει νὰ τὸ θεμελι-
ώσῃ στὴν πέτρα τῆς πίστεως. Καὶ ἄς ἐλ-
πίσωμεν ὅτι τῆς ἀνοικοδομήσεως τῶν ἔρ-
γων τοῦ τεχνικοῦ πολιτισμοῦ θὰ προηγη-
θῆ ἡ ψυχικὴ ἀνοικοδόμησις. Ἄς ἐλπίσω-
με ὅτι πρὶν ἀπ' ὅλα θὰ προηγηθῆ ὁ ἀγι-
ασμός!

Δ. Π.

Μηχανικός

Ναύπλιον, Σεπτέμβριος 1941.

ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΚΑΙ ΜΕΤΑΣΤΟΙΧΕΙΩΣΙΣ ΤΗΣ ΥΛΗΣ

Ἐάν ἡ ἀκτινοβολία ἐνέργεια, ὡς ἀνεπύχθη εἰς προηγούμενον ἄρθρον (1), ἔχη μᾶζαν καὶ βᾶρος καὶ σύγκεται, ὅπως ἡ ὕλη, ἀπὸ ἀπειροελαχίστας μονάδας, αἱ ὁποῖαι ἔχουν ἐν πολλοῖς τὰς ιδιότητες τῆς ὕλης, γεννᾶται ἡ ὑπόνοια μῆπως ἡ ἀκτινοβολία ἐνέργεια προέρχεται ἐξ ἀποσυνθέσεως καὶ φθορᾶς τῶν ἀτόμων τῆς ὕλης. Καὶ ἡ ὑπόνοια αὕτη ἐπιβεβαιούται ὑπὸ τῆς μεταστοιχειώσεως ἢ τοῦ ἀφετερισμοῦ τῆς ὕλης, ἡ ὁποία σημεῖοται εἰς τὰ ραδιενεργὰ λεγόμενα σώματα.

Τὰ ραδιενεργὰ σώματα (τὸ ράδιον, τὸ οὐράνιον κλπ.) ἀνευ ἐπιδράσεως οὐδεμιᾶς ἔξωθεν αἰτίας ἀλλοιοῦνται καὶ μεταμορφοῦνται καὶ μεταβάλλονται αὐτομάτως, ἀποσυντιθέμενα ἀπ' ἐνὸς μὲν εἰς ἄκτινοβολίαν, ἀπ' ἑτέρου δὲ εἰς ἄλλα σώματα, αἴρια ἢ στερεὰ. Ὁῶτο προκειμένου περὶ τοῦ ραδίου, καθωρίσθη, ὅτι ἕκαστον χιλιοστάγραμμα αὐτοῦ περιέχει τρία τετρακισεκατομμύρια άτομα. Ἐξ αὐτῶν δὲ ἐκρήγγυνται κατὰ δευτερόλεπτον 40 ἑκατομμύρια άτομα, εἰς τρόπον ὅστε, διὰ τὴν ἔξαφανισθῆναι τὸ ἥμισυ τοῦ πολυτιμοῦ τούτου στοιχείου, ἢ ἀπαιτοῦν δεκαεξέτη περίπου αἰῶνες. Ἐκ τῆς ἐκρήξεως δὲ ταύτης ἐπέρχεται μεταποίησις τοῦ ραδίου καὶ προέρχεται αἰερίον τι, ἥλιον ὀνομαζόμενον, καὶ μόνυδρον, διεκφυγούσης καὶ ἰσχυροτάτης ἀκτινοβολίας, τὴν ὁποίαν ἕκαστον ἄτομον τοῦ ραδίου διὰ τῆς ἐκπομπῆς χάνει ὀριστικῶς. Εἰς τὴν ἀπώλειαν δὲ ταύτην, ἡ ὁποία ἐπισημαίνεται ὅχι εἰς τὰ ἐπιπόλαια στρώματα τοῦ ἀτόμου, ἀλλ' εἰς αὐτὸν τὸν πυρῆνα αὐτοῦ, ὀφείλεται καὶ ἡ μεταστοιχειώσις τοῦ ἢ ἀφετερισμοῦ του (2). Ἡ αὕτη μετα-

στοιχειώσις εἰς ἥλιον καὶ μόνυδρον γίνεται καὶ ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ, καθὼς καὶ ἡ αὐτὴ ἀκτινέργεια καὶ ἀκτινοβολία. Καθὼς δὲ διεπιστώθη τὸ πρῶτον ὑπὸ τῶν Rutherford καὶ Soddy, ἡ ἀκτινέργεια αὕτη εἶνε διαρκῆς ἐκρηξις ἢ ἀποσύνθεσις τῶν ἀτόμων τῆς ὕλης, ἀπολείμματα τῆς ὁποίας εἶνε νέα ἀπλᾶ σώματα ἐξ ἀπλῶν στοιχείων, ἀλλὰ μὴ ἀκτινεργά (3). Τὰ ποσὰ δὲ τῆς ἐνεργείας, αἵτινα κατὰ τὴν ἀκτινοβολίαν ταύτην ἐλευθεροῦνται ὑπὸ μορφὴν κινητικῆς καὶ ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας, εἶνε κολοσσιαία σχετικῶς πρὸς τὸ ἐξόχως ἐλάχιστον ποσὸν τῆς μεταστοιχειουμένης ὕλης. Τὰ ποσὰ δὲ ταῦτα τῆς ἐνεργείας, ὡς εἴπομεν καὶ ἀλλαγῶν, συνεκράτουν τὴν μεταστοιχειουμένην ὕλην ἐν τῷ μητρικῷ ἀτόμῳ, ἐξαπολύονται δὲ ἦδη ἀκτινοβολουμένα, λόγῳ τῆς αὐτομάτως ἐπερχομένης ἀποσυνθέσεως καὶ μεταστοιχειώσεως τοῦ ὕλικου ἀτόμου (4).

Οἱ σπουδάζοντες τὴν ἀκτινοβολίαν ταύτην τῶν ραδιενεργῶν σωμάτων διεπίστωσαν, ὅτι αὕτη εἶνε φαινόμενον σύνθετον, ἀποτελούμενον ἀπὸ διαφορὰ εἶδη ἀκτίνων, αἵτινες, ὅταν διέλθουν δι' ἠλεκτρικὸν πεδίου, χωρίζονται ἀπ' ἀλλήλων καὶ διακρίνονται. Τοιοῦτοτρόπως ἡ ἀκτινοβολία τοῦ ραδίου δίδει τρία εἶδη ἀκτίνων, τὰ ὁποῖα ἐν τῇ ἐπιστήμῃ εἶνε γνωστὰ ὑπὸ τὰ ὀνόματα ἀκτίνες α, ἀκτίνες β, ἀκτίνες γ. Καὶ αἱ μὲν ἀκτίνες α εἶνε ἀπειροελαχίστα σωματίδια ἢ μονάδες, ἠλεκτρισμένα θετικῶς (ποζιτρόνια)· αἱ δὲ ἀκτίνες β εἶνε σωματίδια ἠλεκτρισμένα ἀρνητικῶς (ἠλεκτρόνια) (5)· αἱ δὲ ἀκτίνες γ, μολοντί

(3) Δ. Αἰγινητὸν ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 11.

(4) Κ. Ζέγγελη, Τὰ ἀστάθμητα... σελ. 57.

(5) Κατὰ τὸν Ζέγγελην αἱ ἀκτίνες α σχηματίζονται ἐκ τῶν πρωτονίων τοῦ πυρῆνος μετὰ τὴν ἔκτοπσιν αὐτῶν εἰς τὰ ἀκτινεργὰ στοιχεῖα· αἱ δὲ ἀκτίνες β κατὰ τὴν ὑπό τοῦ Fermi δοθείσαν ἐξήγησιν προέρχονται ἐκ διασπάσεως τῶν νετρονίων εἰς πρωτόνια καὶ ἀρνητικὰ ἠλεκτρόνια ἢ ἀκτίνες β. Κατὰ τὴν διάσπασιν δὲ ταύτην τῶν νετρονίων συμπαράγονται καὶ τὰ ὑπ' αὐτοῦ ἀπο-

(1) Εἶναι ἡ ὕλη αἰώνια; «Ἀκτίνες» σελ. 116 τοῦ παρόντος τόμου.

(2) Fabry ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 49-51. Ὡς πρὸς τὴν φθορὰν τοῦ πυρῆνος παρατηρεῖ ὁ Κ. Ζέγγελης (Τὰ ἀστάθμητα... σελ. 62), ὅτι εἰς τὰ ἀκτινεργὰ, ὅσα ἐξαικοντίζονται ἀκτίνες ἀποτελουμένας ἀπὸ μονάδας θετικῶς ἠλεκτρισμένας, οἱ πυρῆνες σχιζοῦνται κατὰ τὴν μεταστοιχειώσιν των εἰς δύο νέους πυρῆνας, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ ἕτερος εἶνε ἠλιόνιον.

είνε ούδέτεροι και δὲν δεικνύουν σύστασιν σωματιδίων ἢ ἀπειροελαχίστων ὕλικῶν μονάδων, ἀλλ' εἶνε σκληραὶ καὶ ἐξόχως ἰσχυραὶ, θύναται νὰ παραβληθοῦν πρὸς τὴν ἀκτινοβολίαν Roentgen (6).

Ἄλλ' ἐκ τῆς μεταστοιχειώσεως ταύτης τῶν ραδιενεργῶν σωματίων διαπιστοῦται πειραματικῶς καὶ κατὰ τρόπον μὴ ἐπιδεχόμενον οἰανδήποτε ἀμφισβήτησιν, ὅτι τὰ ἄτομα τῆς ὕλης δὲν ἀποτελοῦν ἀπλῶς ἀποθήκην παμμεγίστης ποσότητος ἐνεργείας, ἀλλὰ καὶ μετατρέπονται εἰς ἐνέργειαν καὶ ἀκτινοβολίαν διὰ φθορᾶς καὶ ἀποσυνθέσεως τῶν στοιχείων αὐτῶν. Ἡ ὑπὸ μορφῆν δὲ ἀκτινοβολίας ἐλευθερουμένη ἀπὸ τῶν ὕλικῶν ἀτόμων τῶν ραδιενεργῶν σωματίων ἐνέργεια δημιουργεῖ εἰς τὰ σώματα ταῦτα ἔλλειμμα μάζης. Καὶ ἐπιβεβαιοῦται οὕτω, ὅτι ἡ μάζα δὲν εἶνε ποσότης ἀμετάβλητος, ἀλλὰ μορφή ἐνεργείας, ἢ ὅποια δύναται νὰ μεταλλαγῇ εἰς ἄλλην μορφήν (7).

Ἐὰν δέ, ὡς ἤδη εἶπομεν, ἡ ἐκ τῶν ραδιενεργῶν σωματίων διεκφεύγουσα ὑπὸ μορφῆν ἀκτινοβολίας κολλοσιαία ποσότης ἐνεργείας συνεκράτει προηγουμένης τὸ ἀποσυντιθέμενον ἄτομον καὶ ἡ ἔκλυσις ἤδη αὐτῆς παρέχῃ τόπον εἰς τὴν φθορὰν καὶ ἀποσύνθεσιν τοῦ ἀτόμου, δυνάμεθα νὰ συναγάγωμεν ἐντεῦθεν, ὅτι καὶ ἐπὶ τῶν ὕλικῶν ἀτόμων τῶν ἄλλων στοιχείων, ἅτινα δὲν εἶνε ραδιενεργά, συγκρατοῦνται ἐν αὐτοῖς τὰ συστατικά ἐκάστου ἀτόμου ὑπὸ τῆς ἐνδοατομικῆς ταύτης ἐνεργείας, ἢ ὅποια ἐπὶ τῶν ραδιενεργῶν διεκφεύγει αὐτομάτως κατ' ἄγνωστον αἰτίαν. Ἐὰν δὲ διεθέτομεν μέσον, ὅπως καὶ ἐπὶ τῶν μὴ ραδιενεργῶν σωματίων προκαλέσωμεν τὴν ἔκλυσιν τῆς ἐνδοατομικῆς ταύτης ἐνεργείας, τῆς συγκρατούσης τὰ συστατικά τῶν ἀτόμων αὐτῶν, ἀναμφιβόλως καὶ τὰ ἄτομα ταῦτα θὰ μεταστοιχειοῦντο καὶ θὰ ὑφίσταντο μεταβολὴν καὶ φθορὰν παρομοίαν πρὸς τὴν τῶν ραδιενεργῶν σωματίων (8).

Ἄλλ' ἡ ἐνδοατομικὴ αὕτη ἐνέργεια, ἢ τις συγκρατεῖ ἐν ἐκάστῳ ὕλικῷ ἀτόμῳ τὰ συστατικά αὐτοῦ καὶ ἡ ὅποια θὰ ἔπρεπε νὰ ὑπερνηκηθῇ, ὅπως ἐπιτευχθῇ ἡ συντριβὴ καὶ διάλυσις τοῦ ἀτόμου τούτου, εἶνε κολλοσιαία, ὡς δυνάμεθα νὰ συναγάγωμεν ἐκ τῶν ποσοτήτων τῆς ἐνεργείας, αἱ ὅποια ἐκλύονται καὶ διεκφεύγουν κατὰ τὴν μεταστοιχειώσιν τῶν ραδιενεργῶν σωματίων. Τοιαῦτα δὲ συγκεντρωμένα ποσὰ ἐνεργείας δὲν δυνάμεθα νὰ διαθέσωμεν εὐκόλως. Ὁ Rutherford εἶχε τὴν εὐτυχήν ἐμπνευσιν νὰ χρησιμοποιήσῃ πρὸς μεταστοιχειώσιν ἀτόμων μὴ ραδιενεργῶν σωματίων τὰς ἀκτῖνας α τοῦ ραδίου (9). Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς δὲ

(9) Αὕτη ἀπεκλήθη «μέθοδος τοῦ βομβαρδισμοῦ». Ποίαν δὲ δύναμιν ἐγκλείουν αἱ ἀκτῖνες α τοῦ ραδίου, δύναται τις νὰ ὑπολογίσῃ, ἐάν λάθῃ ὑπ' ὄψει, ὅτι τὰ μερίδια τῶν ἀκτίνων τούτων ἔχουν ταχύτητα ἀπὸ 18000—20000 χιλιόμετρα κατὰ 1". Ἐξ ἄλλου αἱ ἀκτῖνες β τοῦ ραδίου ἔχουν ταχύτητα ἀπὸ 100.000—290.000 χιλιόμετρα κατὰ 1" (Guibert et Chincole ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 120). Ὡς πρὸς τὸν Rutherford, οὗτος κατὰ τὰ πρῶτά του πειράματα, τὰ σημειωθέντα ἀπὸ τοῦ 1909, ἐχρησιμοποίησεν ὡς βλήμα τὸν πυρῆνα τοῦ ἀτόμου τοῦ στοιχείου «ἥλιον», ὃ ὅποιος ἐκσφενδονισθεὶς ὑπὸ ραδίου ἐσχημάτισεν ἀκτίνα α, ἣτοι ἀκτίνα συστατισμένη ἀπὸ ἀπειροελαχίστας μονάδας πεφορτισμένας διὰ θετικοῦ ἠλεκτρισμοῦ. Κατὰ τὸν βομβαρδισμόν τοῦτον παρηκολούθησεν ὁ Rutherford, τί γίνεται τὸ οὕτω ἐκσφενδονισθέν βλήμα διὰ μέσου τῶν ἀτόμων τῆς ὕλης, πρὸς τὰ ὅποια συγκρούεται. Διεπίστωσε δέ, ὅτι, ὅταν τὸ βλήμα τοῦτο συγκρουσθῇ πρὸς ἄτομόν τι ὕλης, τότε ἐπιφέρει ἐπ' αὐτοῦ βαθεῖαν τροποποίησιν, φθάνουσαν μέχρι μεταβολῆς τοῦ χημικοῦ του εἶδους. Ἐπιφέρει εἰς αὐτὸ βαρῦ τι τραῦμα, τεμαχίζον αὐτὸν τὸν πυρῆνα τοῦ βληθέντος ἀτόμου καὶ μεταβάλλον τὰ τεμάχια ταῦτα εἰς βλήματα. Οὕτως ἐγενήθησαν τὰ λεγόμενα νετρόνια ἢ οὐδτερόνια (Fabry ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 56, 58), τὰ ὅποια εἶνε λείψανα πυρῆνων ἀτόμων, ἀπογευμωμένα παντὸς φορτίου ἠλεκτρικοῦ (αὐτόθ. σελ. 211). Ἐπειδὴ δὲ ταῦτα δὲν φέρουσιν ἠλεκτρικὸν φορτίον, διεισδύουσιν εὐκόλως διὰ μέσου τῶν ἀτόμων, διότι δὲν ἠπηρεάζονται ἀπὸ τὰ φορτία τῶν συστατικῶν τῶν ἀτόμων (Κ. Ζέγγελη, Τὰ ἀσάθμητα... σελ. 50). Ὁ πυρῆν δηλαδὴ τοῦ ὑπ' αὐτῶν προσβαλλομένου ἀτόμου, ἂν εἶνε πεφορτισμένος θετικῶς, δὲν ἀπωθεῖ ταῦτα, διότι ἠλεκτρικῶς εἶνε οὐ-

κληθέντα νετρόνια (Τὰ ἀσάθμητα... σελ. 51).

(6) Ὑλη καὶ ἀκτινοβολία, ἄρθρον ἐν «Ἀκτῖνες», Τεῦχος Δ', 1938, σελ. 138.

(7) Κ. Ζέγγελη, Τὰ ἀσάθμητα... σελ. 55.

(8) Β. Σπηλιοπούλου ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 564.

του Rutherford τὰ πειράματα πρὸς μεταστοιχειώσεις τῆς ὕλης ἐπολλαπλασιάσθησαν διὰ χρησιμοποίησεως νέων ἰσχυρῶν βλημάτων. Ἐντεῦθεν δ' ἐπετεύχθη σήμερον καὶ λεπτομερῶς ἐμελετήθη ἡ μεταστοιχειώσεις ἐπὶ ὕπερθεσομήκοντα στοιχείων (10).

Τοιαύτας μεταποιήσεις ἐπέτυχον διάφορα ἐργαστήρια. Αἱ συχνότεραι δὲ ἐκ τῶν μεταποιήσεων τούτων συνίστανται εἰς τὴν διχοτόμησιν ἀτόμου τινὸς εἰς στοιχεῖα ἐλαφρότερα. Ἐνίοτε ὅμως, εἰς σπανίας περιπτώσεις, ἡ μεταμόρφωσις εἶνε πολυπλοκώτερα, καὶ κατ' αὐτὴν τὸ ἀτομικὸν βλῆμα μένει ἠνωμένον μετὰ μέρους τινὸς τοῦ ἀτόμου, τὸ ὅποιον συνέτριψεν (11).

δέτερα. Ἐπὶ πλεόν δὲ τὸ οὐδετερόνιον ἔχει μεγάλην τάσιν πρὸς πρόσληψιν θετικοῦ φορτίου (αὐτόθ. σελ. 51). Ἐντεῦθεν ἐξηγείται, πῶς τὸ ἐκ τοῦ βλήματος τῶν ἀκτίνων α παραχθὲν οὐδετερόνιον γίνεται καὶ τοῦτο μετὰ τὴν σειρὰν τοῦ βλῆμα ἰσχυρόν.

(10) Κ. Ζέγγελι, Τὰ ἀστάθμητα... σελ. 58-59. Τὰ χρησιμοποιηθέντα εἰς τὰ πειράματα ταῦτα βλῆματα ἔπρεπε νὰ ἔχουν κινητικὴν ἐνέργειαν ἀνάλογον πρὸς τὴν ἐνδοατομικὴν ἐνέργειαν τῶν συστατικῶν τῶν πυρηνῶν. Ἀνευρέθησαν δὲ τοιαῦτα βλῆματα φυσικὰ μὲν εἰς τὰς ἀκτίνας α καὶ γ τῶν ραδιενεργῶν, τεχνητῶς δὲ προκαλούμενα εἰς τὰ νετρόνια, τὰ ὅποια, δι' οὐδ λόγου ἐξεθέσαμεν, ἀπεδείχθησαν τεχνητὰ βλῆματα ἐξόχου ἐνεργείας.

(11) Οὗτῳ τὸ ἄτομον τοῦ λιθίου ἐκρήγνυται εὐκόλως σχετικῶς, καὶ ἐκ τῆς συντριβῆς καὶ μεταστοιχειώσεως ταύτης παράγονται δύο ἀπλοῦστεραι ὕλικαι μονάδες α, αἵτινες γίνονται δύο ἄτομα ἡλίου. Οὕτω τὸ μέταλλον λιθιον μεταμορφοῦται εἰς ἀέριον ἥλιον (Fabry, ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 59). Ἀλλὰ καὶ ἀντιστρόφως ὕλικαι μοναὲς ἐνεργείας, ὅποιον εἶνε τὸ λεγόμενον ἡλιόνιον, ὅπερ προέρχεται καὶ ἐκ τῆς μεταστοιχειώσεως τοῦ πυρηνῶς τῶν ἀκτινερῶν, ἐξακοντιζομένη κατὰ πυρηνῶς ἀτόμου τινὸς, δύναται νὰ ἐνωματωθῇ ἐν αὐτῷ καὶ νὰ σχηματίσῃ πυρῆαν βαρύτερον, μεγαλειότερον ἀτομικὸν ἀριθμὸν (Κ. Ζέγγελι, Τὰ ἀστάθμητα... σελ. 62). Ὡσαύτως διὰ τῆς ἐξακοντίσεως νετρονίων προσβάλλοντες τὸν πυρῆαν οἰοῦδηποτε ἀτόμου παρατηρούμεν, ὅτι οὗτος ἐνωματωθεὶς ἐντὸς αὐτοῦ καὶ παράγονται ἀκτίνες γ, ἡ κινητικὴ δ' ἐνέργεια τῶν νετρονίων μεταβάλλεται εἰς φῶς (αὐτόθ. σελ. 70). Εἶνε δ' εὐκόλον, ὡς εἴπομεν, τὰ νετρόνια νὰ ἐνωμα-

Η ΜΕΤΑΣΤΟΙΧΕΙΩΣΙΣ ΚΑΙ ΦΘΟΡΑ ΤΗΣ ΥΛΗΣ
ΑΝΑ ΤΟ ΣΥΜΠΑΝ

Ἄλλὰ τοῦτο, ὅπερ διαπιστοῦται διὰ τῶν πειραμάτων ὑπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἡμῶν, εἶνε μῆδὲν ἐν σχέσει πρὸς τὰ σημεϊούμενα καθ' ὅλον τὸ σύμπαν. Αἱ νεώτεραι ἔρευναι κατέληξαν εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἡ ἀποσύνθεσις τῆς ὕλης εἰς ἐνέργειαν καὶ ἡ φθορὰ αὐτῆς καὶ μεταστοιχειώσεις ἀποτελοῦν «μίαν τῶν θεμελιωδεστέρων λειτουργιῶν τοῦ συμπαντος», «ἡ ἐκμηδένισις δὲ τῆς ὕλης πραγματοποιεῖται εἰς μεγίστην κλίμακα μακρὰν εἰς τὰ βᾶθη τοῦ διαστήματος» (12).

Πράγματι· πρὸς ἐξήγησιν τῆς ἀνὰ τὸ σύμπαν ἀκτινοβολίας, φωτὸς καὶ θερμότητος, κατέληξαν εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι αὐτὴ ὀφείλεται εἰς τὴν φθορὰν τῆς ὕλης τῶν ἀκτινοβολούντων σωμάτων. Ὅντως δὲ τὸ φῶς, ὡς ἤδη εἴπομεν, συνίσταται ἐξ ἠλεκτρονίων κινουμένων κυματοειδῶς, ἅπανα καλοῦνται φωτόνια, τὰ φωτόνια δὲ ταῦτα καὶ ἐν γένει ἡ ἀκτινοβολία τῶν ἀστέρων προέρχονται προφανῶς ἐκ τῆς φθορᾶς τῆς μάζης των (13). Καὶ ὑπετέθη μὲν ὑπό τι-

ταθοῦν εἰς πυρηνὰ τινα, διότι εἶνε ἠλεκτρικῶς οὐδέτερα καὶ ὅταν πλησιάσουν εἰς τὸν πυρῆαν, δὲν ὑφίστανται τὴν ἰσχυρὰν ἀπωσιν, δι' ἧς ἀπαθροῦνται ὑπὸ τοῦ πυρηνῶς τὰ ἠλεκτριζομένα θετικὰ ἠλιόνια καὶ πρωτόνια (αὐτόθ. σελ. 69).

(12) Σερ Τζαϊνις Τζήνς, Τὸ μυστηριώδες σύμπαν, μετάφρασις Α. Ζάχου, Ἄλεξάνδρεια 1930, σελ. 107 καὶ 102-103.

(13) Δ. Αἰγινήτου, Λόγος ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ σελ. 10. Καὶ κατὰ τὸν Ζέγγελιν ἡ ἀκτινοβόλος ἐνέργεια, τὸ φῶς τούτεστι καὶ ἡ θερμότης, εἶνε ἐξηκριβωμένον, ὅτι ἐκπηγάει ἐκ τῆς μεταπτώσεως εἰς ἄλλην τροχίαν τῶν περιδουμένων ἐντὸς τῶν ἀτόμων ἠλεκτρονίων (Ἐν ἄρθρῳ Βραδυνῆς τῆς 26-12-1936). Κατὰ δὲν τὸν Esclangon (ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 99-101), αἱ τροχίαι, τὰς ὁποίας δύναται ἠλεκτρονίον τι νὰ διαγράψῃ ἐν τῷ ἀτόμῳ αὐτοῦ δὲν εἶνε αὐθαίρετοι. Ὑφίσταται σειρὰ αἰτιότητος. Ἴνα διέλθῃ ἀπὸ τῆς μιάς τροχίας εἰς τὴν ἄλλην τὸ ἠλεκτρονίον, ἔχει ἀνάγκη νὰ τῷ χορηγηθῇ ἐνέργεια εἰς ποσότητα ἀνάλογον πρὸς τὸ ἄλμα, ποῦ πρόκειται νὰ κάμῃ, καὶ ἡ ποσότης αὕτη τῆς ἐνεργείας καλεῖται quantum. Ἀντιστρόφως ἀνακτᾷ τὸ αὐτὸ quantum ἀκτινοβολίας ἢ φωτόνιον, ὅταν ἐπανέρχεται εἰς τὴν πρωταρχικὴν του τροχίαν. Καὶ ἐὰν αὐτῇ ἡ τροχία, εἰς τὴν ὁ-

νων, ὅτι ἡ ἀκτινοβολία αὕτη θρῆφεται εἰς μεταστοιχειώσεις ἀκτινεργοῦ ὕλης, αἵτινες λαμβάνουν χώραν ἐπὶ τῶν ἀκτινοβολούντων ἀστέρων καὶ ἡλίων. Ἄλλ' ὡς ἤδη εἴπομεν, αἱ ἡλικίαι τῶν ἀστέρων εἶνε τεράστιαι, τὰ ἐκπεμπόμενα δ' ὑπ' αὐτῶν ὑπὸ μορφὴν θερμότητος καὶ φωτὸς ποσὰ ἐνεργείας εἶνε καταπληκτικὰ καὶ ἀσύλληπτα. Ὅσονδήποτε δὲ κολοσσιαῖαι καὶ ἂν παρουσιάζωνται αἱ ποσότητες τῆς ἀκτινοβολίας, αἱ ἐξαπολυόμεναι ὑπὸ τῆς μεταστοιχειώσεως τῶν ἀκτινεργῶν οὐσιῶν, οἷαι τὸ ράδιον καὶ τὸ οὐράνιον, εἶνε αὐταὶ πηγαὶ ἀνεπαρκεῖς, ὅπως τροφοδοτῶσι συνεχῶς τὰ ἀνά τὸ σύμπαν ἀκτινοβολούντα οὐράνια σώματα ἐπὶ τοσοῦτον μακρὰς σειρὰς αἰώνων. Διότι κατὰ τὸν Esclangon (14) καὶ ἂν ἀκόμη ὑποθέσωμεν, ὅτι ὁλόκληρος ὁ ἥλιος ἦτο ράδιον, ἡ ποσότης αὕτη τοῦ ραδίου δὲν θὰ ἐξήρκει νὰ τροφοδοτήσῃ τὸν ἥλιον πρὸς ἀκτινοβολίαν παρὰ μόνον δι' ἓν δεκαετομύριον ἔτη. Ἐντεῦθεν παρουσιάζεται πιθανώτερον, ὅτι ἡ ἀκτινοβολία τῶν ἡλίων ὀφείλεται εἰς φθορὰν τῆς μάζης αὐτῶν διὰ μεταμορφώσεως τῆς ὕλης εἰς ἐνέργειαν. Οἱ ἀστέρες χάνουν ἐκ τῆς μάζης των δι' εἶδους τινὸς αἱμορραγίας φωτεινῆς συνεχοῦς, καὶ ἡ ἀπώλεια αὕτη λαμβάνει χώραν δι' εἶδους τινὸς ἀποστάξεως τῆς μάζης

ποῖαν μεταπηδᾷ, νὰ εἶνε περισσότερο ἀπομεικρυσμένη, τὸ quantum πρέπει νὰ εἶνε μεγαλύτερον. Ὑπάρχει ὁμοσ ὄριον, πέραν τοῦ ὁποίου ἐάν πηδῆσῃ τὸ ἠλεκτρόνιον, ἐγκαταλείπει πλεόν ὀριστικῶς τὸ ἄτομον, εἰς τὸ ὁποῖον ἀνήκει. Πάντως δέον νὰ ἐχωμεν ὑπ' ὄψει, ὅτι εἰς πᾶσαν ὕλην τὰ ἄτομα συνεχῶς συνταράσσονται κατὰ τρόπον ἀτακτον, ἡ ἔντασις δὲ τῆς ταραχῆς ταύτης κανονίζει τὴν θερμοκρασίαν τῆς ὕλης. Ἡ ἐπιβράθυσις δὲ τῆς δράσεως ταύτης ἐπιφέρει τὴν κατάψυξιν τῆς ὕλης, καὶ ἡ πλήρης στάσις τῶν κινήσεων τῶν ἀτόμων ἐπιφέρει τὸ ἀπόλυον ψυχος. Ἡ σύγκρουσις αὕτη τῶν ἀτόμων δὲν ἀφίνει ἀδιάφορα τὰ ἠλεκτρόνια ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ ἀτόμου. Ἄλλ' ἐν τῇ συμπλοκῇ ταύτῃ διεγείρονται συχνάκις πρὸς ἀλλαγὴν τροχίας. Τὰ πηδήματα αὐτὰ συνοδεύονται ἀπὸ ἀπορρόφησιν ἢ ἀπὸ ἐκπομπὴν ἀκτινοβολίας. Σώμα ἀκτινοβολοῦν ὑπὸ τοῦς ὀρους τούτους κατανοοῦνται. Ἐκσφενδονίζει quanta ἀκτινοβολίας τὰ ὁποῖα ἀφαιροῦνται ἀπὸ τὴν μάζαν του.

(14) Ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 91.

των ὑπὸ μορφὴν φωτὸς. Κατὰ τὸν αὐτὸν συγγραφέα εἰς τρισεκατομμύρια τινα ἐτῶν οἱ ἀστέρες δύνανται νὰ χάσουν τὰ $\frac{9}{10}$ τῆς μάζης των καὶ εἰς τὸ τέλος τῆς ζωῆς των τὸ βᾶρος των συστέλλεται εἰς τὸ $\frac{1}{100}$ τοῦ ἀρχικοῦ των βάρους (15).

Ἄλλως τε ἡ ἀνά τὸ σύμπαν ἐπισυμβαινουσα συνεχῆς καὶ ἀκατάπαυστος φθορὰ καὶ ἀποσύνθεσις τῆς ὕλης ἐπεδεδαιώθη καὶ ὑπὸ τῆς ἀνακαλύψεως τῶν λεγομένων κοσμικῶν ἀκτίνων. Ἡ ἀκτινοβολία αὕτη κατὰ τὸν Τζήνς πίπτει ἐπὶ τῆς γῆς ἐκ τοῦ ἐξωτάτου διαστήματος (16), θεωρεῖται δὲ πιθανόν, ὅτι εἶνε φύσεως ἀναλόγου πρὸς τὰς ἀκτίνας γ. Εἶνε δὲ τόσον ἰσχυρά, ὥστε εἶνε ἱκανὴ νὰ διαπεράσῃ μολυβδὸν πολλῶν πηχῶν πάχους (17). Ἄ-

(15) Esclangon, ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 93. Ὁ Δ. Αἰγινήτης ὑποστηρίζει, ὅτι διὰ τῆς μεταστοιχειώσεως τῆς ὕλης ἐξηγεῖται ἡ ἐπὶ μακρότατον χρόνον συντήρησις τοῦ ἡλίου καὶ τῶν λοιπῶν φωτεινῶν σωμάτων. Ἡ ἐκ τῶν ἐλαφρῶν πρὸς τὰ βαρῆα σώματα μεταμόρφωσις τῆς ὕλης, ἥτις ὁ σχηματισμὸς τῶν ἀπλῶν σωμάτων ἐκ τοῦ ὑδρογόνου, εἶνε ἐπαρκῆς κατὰ τὸν Αἰγινήτην, ὅπως συντήρησῃ ἐπὶ παραδείγματι τὸν Ἡλιον ἐπὶ δέκα δεκαετομύρια ἔτη ἐν διαπύρῳ καταστάσει. Συγχρόνως ὁμοσ δέχεται ὁ Αἰγινήτης, ὅτι ἡ οὕτω διὰ τοῦ σχηματισμοῦ χημικῶν στοιχείων ἔλευθερουμένη ἐνέργεια δυνατὸν νὰ χρησιμοποιηθῆται ὑπὸ τῶν ἀστέρων ὡς θερμότης κατὰ τὸ πρῶτον στάδιον τῆς ἐξελιξεως αὐτῶν, ὅτε ὁ ἀστὴρ ἐκπέμπει μεγάλην ποσότητα θερμότητος κατόπιν ὁμοσ, ὅτε ὁ ἀστὴρ γηράσκει, ὑπάρχουσι πολλοὶ λόγοι πείθοντες, ὅτι χάνει οὕτως διὰ φθορᾶς μέγα μέρος τῆς μάζης του, μεταβαλλόμενον εἰς θερμότητα (Λόγος ἐν τῇ Ἀκαδημ. σελ. 11-12).

(16) Τζήνς—Ζάχου, ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 105. Περιοδικὸν «Ἀκτίνες», τεῦχος Δ', σ. 139.

(17) Κατὰ τὸν Ζέγγελην ἀνεκαλύφθησαν κοσμικαὶ ἀκτινοβολαὶ δυνάμεναι νὰ διαπεράσουν στρώμα ὕδατος πάχους ἄνω τῶν 200 μέτρων. Ἡ πηγὴ δὲ τῶν ἀκτίνων τούτων εὐρίσκειται ἔξω τοῦ πλανήτου μας. Ὡς πρὸς τὴν φύσιν ὁμοσ καὶ σύστασιν τῶν ἀκτίνων τούτων ὁ Ζέγγελης φρονεῖ, ὅτι δὲν εἶναι αὐτὰ ἀνάλογοι πρὸς τὰς ἀκτίνας γ, καὶ ἂν εἶναι σκληρότεραι τούτων, δηλαδὴ μακροτέρου ἔτι κύματος, ἀλλὰ εἶνε φύσεως ὕλικῆς, δηλαδὴ αποτελοῦνται αὐταὶ ἀπὸ ἀπειροελάχιστων σωματίδια, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὑπερτεροῦσι τὰ θετικῶς ἠλεκτρισμένα. Ἀκριβῶς δὲ τοῦτο

ναμφιδόλως δὲ θά ἐφόνευε πᾶσαν ζῶσαν ὑπαρξίν ἐπὶ τῆς γῆς ἐντὸς ἐλαχίστου χρονικοῦ διαστήματος, ἐὰν δὲν ἀπεροφᾶτο ὑπὸ τῆς κυκλώσεως ἡμᾶς ἀτμοσφαιρας (18). Ἡ καταστρεπτικὴ τῆς ἡμῶς δύναμις ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ εἶνε παμμεγίστη, διότι ἀποσυνθέτει καθ' ἕκαστον δευτερόλεπτον περὶ τὰ εἴκοσι ἄτομα ἐν ἐκάστῳ κυβικῇ δακτύλῳ τῆς ἀτμοσφαιρας (19). Καὶ τοσοῦτω μᾶλλον, ὅσω τὸ πίπτει ἐπὶ τῆς γῆς ποσὸν τῆς κοσμικῆς ταύτης ἀκτινοβολίας εἶνε κατὰ τὸν Τζήνς ἀρκούντως μέγα (20).

Πειραματικὰ δεδομένα, συμφωνοῦντα πρὸς θεωρητικὰς ἐρεῦνας, καθιστοῦν σχεδὸν βέβαιον, ἢ τοῦλάχιστον ὑπερβαλλόντως πιθανόν, ὅτι ἡ ἀκτινοβολία αὕτη ἔχει τὴν πηγὴν τῆς εἰς τὴν πραγματικὴν ἐκμηδένισιν καὶ ἀλληλεξαφάνισιν πρωτονίων καὶ ἠλεκτρονίων. Συνάγει δὲ ἐπὶ τῇ βάσει ταύτης ὁ Τζήνς τὰ ἑξῆς: «Ἄν εἶνε ὀρθή ἢ ἀντίληψις ἡμῶν, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν κατα-

γωγὴν καὶ τὴν φύσιν τῆς κοσμικῆς ἀκτινοβολίας, τὸ ὅλον αὐτῆς ποσὸν μᾶς ἐπιβάλλει νὰ υποθέσωμεν, ὅτι ἡ μεταμόρφωσις τῆς ὕλης εἰς ἀκτινοβολίαν προχωρεῖ μετὰ σφοδρότητος ἀνά τὸ σύμπαν (21).

ΣΥΓΓΕΝΕΙΑ ΥΛΗΣ ΚΑΙ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ

Ὡς πρὸς τὴν συγγένειαν ὕλης καὶ ἐνεργείας εἶδομεν ἐν τοῖς προηγουμένοις ποίας ἐκδοχὰς ὑπεστήριξαν οἱ ριζοσπαστικώτεροι ἐκ τῶν νεωτέρων ἐπιστημόνων καὶ ποίας οἱ συντηρητικώτεροι. Ἀρκοῦμεθα διὰ τοῦτο ἤδη νὰ σημειώσωμεν, ὅτι ὁ Τζήνς δέχεται μὲν, ὅτι ἡ ἀκτινοβολία προέρχεται ἐκ μεταμορφώσεως τῆς ὕλης, δὲν παραδέχεται ὅμως, ὅτι ἡ μεταμόρφωσις τῆς ὕλης εἰς ἀκτινοβολίαν σημαίνει, ὅτι ὕλη καὶ ἀκτινοβολία εἶνε ἐν καὶ τὸ αὐτὸ πρᾶγμα (22).

Πάντως ἡμῶς καὶ ἡ ἐνέργεια δὲν εἶνέ τι τὸ ἀστάθμητον καὶ ἄυλον, ἀλλ' ἀποτελεῖ τι τὸ ὕλικόν, τὸ ἔχον βᾶρος καὶ μᾶζαν. Καὶ ἐὰν ἡ ὕλη ἀναλύεται εἰς ἠλεκτρόνια καὶ πρωτόνια καὶ ποζιτρόνια, ἡ ἀκτινοβολία ἀναλύεται εἰς φωτόνια ἢ εἰς Quanta. Καὶ τὸ ἔτι σημαντικώτερον εἶνε, ὅτι ἠλεκτρόνια καὶ φωτόνια παρουσιάζονται ἐν τισιν ἔχοντα τὰς αὐτὰς ιδιότητες. Διότι τὸ ἠλεκτρόνιον πλὴν τῆς χαρακτηριστικῆς τῆν ὕλην ιδιότητος, ἦτοί τῆς ἀδρανείας καὶ τῆς ποσότητος κινήσεως, δεικνύει καὶ ιδιότητας κυμάνσεως ἦτοι ἀκτινοβολίας. Ἡ ἀκτινοβολία ἐξ ἄλλου συνίσταται ἐξ ἀθροίσματος φωτονίων, τὰ ὅποια πλὴν τῆς ἐνεργείας τῶν ἐκδηλοῦσι καὶ ποσότητά τινα κινήσεως, ὡς καὶ τὰ ὕλικὰ σωματίδια (23). Ἐνεῦθεν ἡ βαθυτέρα ἀνάλυσις τῆς φύσεως τοῦ ἠλεκτρονίου καὶ τοῦ φωτονίου δεικνύει, ὅτι ἕκαστον τῶν στοιχείων τούτων ὑποπίπτει εἰς τὴν ἀντίληψιν ἡμῶν ἄλλοτε μὲν ὡς ἔχον τὰς ιδιότητας τὰς ἀποδιδομένας εἰς τὴν ὕλην, ἄλλοτε δὲ τὰς ιδιότητας τὰς ἀποδιδομένας εἰς τὴν ἀκτινοβολίαν (24). Καὶ ἵνα ἐπαναδῶσωμεν τὸν λόγον εἰς τὸν Τζήνς, ἡ τά-

ὀφείλεται εἰς τὴν λεγομένην ἰόντων σιν τῆς ὕλης, ἦτοι εἰς τὴν λόγῳ φθορᾶς τῶν ἀτόμων αὐτῆς ἀπόσπασιν ἀπὸ ἐνὸς ἐκάστου τούτων ἐνὸς ἢ καὶ περισσοτέρων ἠλεκτρονίων, πεφορτισμένων δι' ἀρνητικοῦ ἠλεκτρισμοῦ, ὅποτε πλεόν τῶν ἄτομον μένει θετικῶς ἠλεκτρισμένον καὶ κατὰ τὸν καθορισμένον ὄρον λέγομεν, ὅτι ἰοντοῦται. (Κ. Ζέγγελι, Τὰ ἀστάθμητα... σελ. 52-53).

(18) Ἡ μικρὰ ποσότης ὄζοντος, ἦτις ὑπάρχει εἰς τὸ ὑψηλότερον μέρος τῆς ἀτμοσφαιρας μᾶς, ἀπορροφᾷ πλήρως τὰ βραχέα κύματα τῶν ἐκ τοῦ ἡλίου ἢ καὶ ἀλλοῦθεν ἐκπεμπόμενων φονικῶν τούτων ἀκτίνων καὶ προσστατεῖ τὰ ἐπὶ τοῦ πλανήτου ἡμῶν ζῶντα ἀπὸ τῆς ὀλεθρίας ἐπιδράσεως αὐτῶν (Fabry, ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 68 καὶ ἑξῆς).

(19) Τζήνς—Ζάχου, ἐνθ' ἄνωτ. σ. 45.

(20) Αὐτόθ. σελ. 106. Ὁ Μίλλινκαν καὶ ὁ Κάμερον ὑπελόγησαν αὐτὸ ὡς ἀνερχόμενον εἰς τὸ $\frac{1}{10}$ τῆς ὅλης ἀκτινοβολίας, τῆς πιπτοῦσης ἐκ πάντων τῶν ἀστέρων τοῦ οὐρανοῦ, ἐξαιρουμένης τῆς ἀπὸ τοῦ ἡλίου ἐκπεμπομένης. Κατὰ δὲ τοὺς ἐν ἔτει 1933 γενομένους ὑπολογισμοὺς ὑπὸ τοῦ Regener καθωρίσθη ἡ ὑπὸ μόνῃς τῆς Γῆς λαμβανόμενη ἀκτινοβολία αὕτη ὡς ἴση κατὰ ποσὸν πρὸς ἐκείνην, τὴν ὅποιαν δέχεται ἡ Γῆ ἐκ τῶν ἀπλανῶν ὑπὸ μορφὴν ἀκτινοβολίας, θερμότητος καὶ φωτός (Τζήνς—Ζάχου, ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 106. «Ἀκτίνες», ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 139).

(21) Τζήνς—Ζάχου, ἐνθ' ἄνωτ. σ. 107.

(22) Τζήνς—Ζάχου, ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 111-112.

(23) Γ. Ἀθανασιάδου ἐνθ' ἄνωτ. σελ. VII καὶ ἑξῆς.

(24) Κ. Παλαιολόγου ἐν ἄρθρῳ «Φυσικῆς» ἐν Μ. Ἑλλ. Ἐγκυκλ. τόμ. 24 σελ. 281 στήλη 3.

σις της νεωτέρας φυσικής επιστήμης είνε ν' αναλύη τὸ ὅλον ὕλικόν σύμπαν εἰς κύματα καὶ μόνον εἰς κύματα. Τὰ κύματα δὲ ταῦτα εἶνε δύο εἰδῶν: Ἐ γ κ ἄ θ ε ρ κ τ α ἔ ν χ ῶ ρ ω (ὡς ἐν φιάλῃ πεπιωματωμένῃ) κύματα, ἅτινα καλοῦμεν ὕλην' καὶ ἔ λ ε ὕ θ ε ρ α κ ῦ μ α τ α (ἐκτὸς τῆς φιάλης χυθέντα), τὰ ὅποια καλοῦμεν ἀκτινοβολίαν. Αἱ ἀντιλήψεις δ' αὐταὶ περιάγουσι τὸ ὅλον σύμπαν εἰς ἓνα κόσμον ἐκ φωτός, οὕτως ὥστε ἡ ὅλη ἱστορία τῆς δημιουργίας τοῦ συμπαντος νὰ ἐκφράξῃται ἐπαρκῶς καὶ πλήρως διὰ τῶν λέξεων: Εἰ π ε ν ὁ Θ ε ὀ ς κ α ἰ ἔ γ ἔ ν ε ο φ ῶ ς» (25).

Ο ΚΛΟΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΑΞΙΩΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΑΦΘΑΡΣΙΑΣ ΤΗΣ ΏΛΗΣ

Ἄς ἔλθωμεν ἄρα καὶ εἰς τὸ μέχρι πρότινος θεωρούμενον ὡς αὐταπόδεικτον σχεδὸν ἀξίωμα τῆς ἀφθαρσίας τῆς ὕλης. Δὲν θὰ υἰοθετήσωμεν ἡμεῖς τὴν ἐκδοχὴν, τὴν ὁποίαν ὑπεστήριξαν πολλοὶ τῶν νεωτέρων, ἐκ τῶν ὁποίων εἰς διεκλήρυξεν, ὅτι «τὸ μέχρι τοῦδε δόγμα: οὐδὲν δημιουργεῖται· οὐδὲ φθεῖρεται, ἀντικαθίσταται πλέον διὰ τοῦ· οὐδὲν δημιουργεῖται ἀλλὰ τὸ πᾶν φθεῖρεται, ἀφοῦ τὰ ἐκ τοῦ ἀπετερισμοῦ καὶ τῆς μεταστοιχειώσεως τῶν ἀτόμων προερχόμενα στοιχεῖα χάνουσι πᾶς ἰδιότητα τῆς ὕλης καὶ δὴ τὸ βάρος αὐτῶν» (26). Μολονότι εὐρίσκομεν βάσιμον καὶ διὰ πολλῶν διαπιστούμενον καὶ τὸ συμπέρασμα τοῦτο, προτιμῶμεν μᾶλλον ν' ἀφήσωμεν τὸν Τζήνς, ὅπως ἐξαγάγῃ ἐγκύρως καὶ μετὰ τῆς αὐθεντίας, τὴν ὁποίαν προσεπόρισεν εἰς αὐτὸν ἡ ἀνεγνωρισμένη ὑπὸ πάντων εἰδικότης του, τὰ ἐν προκειμένῳ συμπεράσματα.

Κατὰ τὸ τέλος τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, παρατήρηε ὁ Τζήνς, ἡ φυσικὴ ἐπιστήμη ἀνεγνώρισε τρεῖς μεζζονας νόμους ἀφθαρσίας ἢ διατηρήσεως. Α'. Τὴν ἀφθαρσίαν ἢ διατήρησιν τῆς ὕλης· Β'. Τὴν διατήρησιν τῆς μάζης καὶ Γ'. Τὴν διατήρησιν τῆς ἐνεργείας. Ἐκ τῶν τριῶν τούτων νόμων ὁ τῆς ἀφθαρσίας τῆς ὕλης ἦτο ὁ περισσότε-

ρον σεβαστός. Κατὰ τὴν τότε κρατούσαν ἐν τῇ φυσικῇ ἐκδοχὴν τὸ σύμπαν ἀπετέλει κατὰστασιν, ἐν τῇ ὁποίᾳ πάντοτε οἱ αὐτοὶ παράγοντες, ἦτοι τὰ ἄτομα τῆς ὕλης, ἐπαιζον τὸ μέρος των, διαφέροντα μόνον κατὰ τὸν τρόπον τῆς μεταμφιέσεώς των καὶ τοῦ συνδυασμοῦ των, ἀλλ' ἄνευ μεταβολῆς ταυτότητος. Καὶ οἱ ἠθοποιοὶ οὗτοι ἦσαν πεπρoικισμένοι δι' ἀθανασίας (27). Διαρκούντος τοῦ δευτέρου ἡμίσεως τοῦ ΙΘ' αἰῶνος οἱ τρεῖς οὗτοι νόμοι ἀφθαρσίας ἔσαντο ἀπρόσβλητοι. Ἡ διατήρησις καὶ ἀφθαρσία τῆς μάζης ὑπετίθετο οὕσα ἐν καὶ τὸ αὐτὸ πρὸς τὴν ἀφθαρσίαν τῆς ὕλης, διότι ἡ μάζα οἰουδήποτε σώματος θεωρεῖτο ὡς τὸ ἄθροισμα τῆς μάζης τῶν ἀτόμων του. Ἄλλὰ τοῦτο ἦτο γαλήνη πρὸ τῆς θυέλλης. Ἡ πρώτη βροντὴ τῆς προσεγγιζούσης καταιγίδος ἦτο μία θεωρητικὴ ἔρευνα ὑπὸ τοῦ Σερ Ί. Τόμσον, ἧτις ἀπέδειξεν, ὅτι ἡ μάζα ἠλεκτριζμένου σώματος ἦτο δυνατόν νὰ μεταβληθῇ, ἂν ἐτίθετο εἰς κίνησιν. Ὅσον ταχύτερον ἐκινεῖτο ἐν τοιοῦτο σῶμα, τόσον ἡ μάζα του ἐγίνετο μεγαλυτέρα. Οὕτως ἡ ἀρχὴ τῆς ἀφθαρσίας τῆς μάζης ἐφάνη πλέον ἐγκαταλείψασα τὴν ἐπιστήμην (28). Καὶ ἀποτελεῖ σήμερον βασικὴν ἐπιστημονικὴν ἀρχὴν τὸ μεταβλητὸν τοῦ ὄγκου τῆς ὕλης, ὁ ὁποῖος πλέον ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ταχύτητα αὐτῆς. Καὶ ἐπειδὴ μόνον ἡ ταχύτης τοῦ φωτός εἶνε ταχύτης σταθερὰ καὶ πάντοτε ἡ αὐτὴ, μὴ ὑποκειμένη εἰς ἀξομειώσεις, διὰ τοῦτο μόνον ἡ μάζα τοῦ φωτονίου εἶνε σταθερὰ, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν μάζαν τοῦ ἠλεκτρονίου, ἡ ὁποία ἀξομειοῦται ἐπηρεαζομένη ὑπὸ τῆς ἐκάστοτε ταχύτητος τοῦ ἠλεκτρονίου (29). Πλὴν τοῦ φωτονίου ὅμως, τοῦ ὁποίου ἡ μάζα δὲν ἐπηρεάζεται μόνον καὶ μόνον, διότι δὲν δυνάμεθα ν' ἀυξήσωμεν ἢ νὰ ἐλαττώσωμεν τὴν ταχύτητα αὐτοῦ, παντὸς ἄλλου σώματος ἡ μάζα δὲν εἶνε σταθερὰ, ἀλλὰ συμμεταβάλλεται ἀναλόγως τῆς ταχύτητος, μεθ' ἧς κινεῖται τοῦτο.

Π. Τ.

(25) Ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 113.

(26) Β. Σπηλιοπούλου, Ἐνθ' ἄνωτ. σελ.

(27) Τζήνς—Ζάχου ἔνθ' ἄνωτ. σελ. 74-75.

(28) Αὐτόθ. σελ. 79-80.

(29) Κ. Ζέγγελη, Τὰ ἀσπύθηματa.... σελ.

ΟΙ "ΜΕΓΑΛΟΙ ΜΥΣΤΑΙ"

Ἀγαπητοί «Ἀκτίνες»,

Ἐδῶ καί κάμποσα χρόνια, κάποιος ἐκδοτικός οἶκος εἶχε θέσει σέ κυκλοφορία μεταφρασμένο στήν ἑλληνική, ἕνα βιβλίο κάποιου γάλλου συγγραφέως, ὀνόματι Συρέ, μέ τόν τίτλο «Οἱ Μεγάλοι Μύσται». Νά σᾶς πῶ τήν ἀλήθεια, δέν τό διάβασα τότε μ' ὄλο τὸ θόρυβο πού εἶχε ὀργανωθῆ γύρω ἀπό τὸ βιβλίο αὐτό πού ἐξακρατηρίζετο σάν σπουδαιότητα συμβολή στή μελέτη τῆς ἱστορίας τοῦ ἀνθρώπινου πνεύματος. Ἱστορικά προβλήματα καί ἱστορικές μελέτες δέν μ' ἀφίνουν κατ' ἀρχὴν ἀδιάφορο, ἀλλά δέν ξέρω πῶς τὸ βιβλίο αὐτό δέν τό ἐδιάβασα τότε κι' ἐν τῷ μεταξύ εἶχα κιόλα λησμονήσει τήν ὑπαρξί του, ὅπου τώρα τελευταία τὸ εἶδα πάλι νά φιγουράρη στίς βιβλίτσες τῶν βιβλιοπωλείων, μέ τίς σχετικές ταινίες «μόλις ἐξεδόθη». Ἐσκέφθηκα λοιπόν, ὅτι, γιά νά ἐπιμένουν τόσο πολὺ κι' οἱ μεταφραστές κι' οἱ ἐκδότες νά τό κυκλοφοροῦν, θά πῆ πῶς εἶναι σπουδαῖο βιβλίο, πού θάπρεπε ἐξάπαντος νά τό διαβάσω.

Διάβασα πρῶτα τήν «Εἰσαγωγή» τοῦ ἑλλήνου μεταφραστοῦ. Τό μάτι μου ἔπεσε ἀμέσως σέ κάποιο νοῦμερο. Οἱ «Μεγάλοι Μύσται» λέει, «εἶδον τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος στὰ 1889». Κι' ἐγὼ πού νόμιζα πῶς θά διαβάσα τήν τελευταία λέξι τῆς ἐπιστήμης, πῆγα νά ἀπογοητευθῶ ἀπ' τήν πρώτη στιγμή! Μὲ συγκράτησαν ὅμως τὰ χίλια-δύο ἐγκώμια τοῦ μεταφραστοῦ γιά τὸν συγγραφέα καί γιά τὸ βιβλίο, κι' ἐσκέφθηκα πῶς θάταν ἐνδιαφέρον νά πᾶμε καί τρεῖς γενεές πίσω. Ἀλλά, ἐδῶ πάλι, δεῦτερο σκόνηταμα. Θέλοντας νά συνάψω στενότερη γνωριμία μέ τὸ Γάλλο συγγραφέα, ἔμαξα νά βρῶ τοὺς τίτλους του ὡς ἀνεγνωρισμένου ἱστοριοδίφου, καί βρῆκα, ὅτι ὁ Συρέ ἠσχολήθη κυρίως... «ἐμὲ τὴν μουσικοκριτική!» Ἐτσι λίγο ἔλειψε νά πάθω νέαν ἀπογοήτευσιν—ὀριστική αὐτῆ τῆ φορά. Ἀλλά, ἐπεισώμα ἐναντίον τοῦ ἑαυτοῦ μου πού εἶχε πολλὰς ἀξιώσεις, καί κυττάζοντας τοὺς δίτομους «Μύστες», μέ τὸ ἀντίτιμον τῶν ὀπῶν θά ἀγόραζα τὸ τετράχιστον πέντε ὀκάδες πατάτες, θυμήθηκα τὰ λόγια ἐκείνου τοῦ χωριάτη, πού τοῦ εἶχαν πασάρει σαποῦνι γιά τυρί: «Ἀφρίζεις ξαφρίζεις, τὸν παρὰ μου ἦδωκα, νά σέ φάω θέλω!»

Ἀλλά, τρίτο σταμάτημα ἐτοῦτο—πηγαίνοντας ἀπὸ τὴν εἰσαγωγή τοῦ μεταφραστοῦ στὸ κείμενο τοῦ συγγραφέως, ἐτρα-

καρα ἀπάνω στήν ἀφιέρωσιν τοῦ Συρέ: «Εἰς μνήμην Μαργαρίτας Ἀλθάνας Μηνιάτη. Χωρὶς ἐσέ, ὦ μεγάλη καί ἀγαπητὴ ψυχῇ, τὸ βιβλίο αὐτὸ δέν θά εἶχεν ἰδῆ τὸ φῶς τῆς ἡμέρας...». Θυμήθηκα τότε ἕνα βιβλίο τῆς Ἀθηνᾶς Ταρσοῦλη μέ ἐπιγραφή «Μαργαρίτα Ἀλθάνα Μηνιάτη» πού τὸ δημοσίευσεν στὰ 1935, κι' ἔρριξα κι' ἐκεῖ μιά ματιά, γιά νά συμπληρώσω τίς γνώσεις μου γιά τὸν συγγραφέα. Εἶδα λοιπόν ἐκεῖ διάφορες λεπτομέρειες, πού ἂν δέν σᾶς ἐβεβαίωνα ὅτι τίς εἶδα γραμμένες στὸ βιβλίο αὐτό, θά μπορούσατε νά μοῦ λέγατε ὅτι τίς ἀκούσα ἀπ' τίς «κακὲς γλώσσες».

Ἐτσι ἀπεφάσισα νά σταματήσω τὸ μάζεμα πληροφοριῶν κι' ἀρχισα πιά χωρὶς διακοπὲς νά διαβάσω τοὺς «Μεγάλους Μύστες». Τώρα πού σᾶς γράφω, ἔχω τελειώσει τὴν ἀνάγνωσιν, καί μπορῶ νά σᾶς βεβαιώσω πῶς δέν ἄφησα οὔτε μιά ἀράδα ἀδιάβαστη. Θά μοῦ ζητήσετε ἴσως τίς ἐντυπώσεις μου. Δὲ θά σᾶς πῶ ὅμως τώρα, παρὰ μόνο τὸ ἐξῆς: Τὸ διάβασμα τοῦ βιβλίου αὐτοῦ μὲ ὠφέλησε κατὰ τοῦτο: «Ὅτι μ' ἔβγαλε ἀπὸ τὴν πλάνη πού εἶχα (καί θά ἔχουν, φοβοῦμαι, καί οἱ ἀναγνώσται τῶν «Ἀκτίνων») νά νομίζω ὅτι ἄλλο πράγμα εἶναι ἡ ἱστορία—ἔρευνα πού βασιλεῖται σέ νοητικὰ—κι' ἄλλο τὸ παραμῦθι. Ὑστερα ἀπὸ τὸ διάβασμα τοῦ Συρέ ἔχω ἀπαλλαγθῆ ἀπὸ τὴν πλάνη αὐτή, καί θά ξέρω, εἰς τὸ μέλλον, ὅτι εἶπε ἱστορία πῆς εἶπε παραμῦθι, τὸ ἴδιο κάνει. Καί πῶς νά μὴν τὸ νοιώσετε αὐτό, ὅταν βλέπετε λ.χ. πῶς καταφέρνει μιά χαρὰ ὁ Συρέ, μιλώντας γιά τὸν Πυθαγόρα, νά γεμίση ἑκατὸν ἐξηνταπέντε ὀλάκαιρες σελίδες μέ χίλιες δύο λεπτομέρειες καί ὑπολεπτομέρειες ἀπὸ τὴν ... ἀγνωστὴ ζῆα καί δράσιν αὐτοῦ τοῦ ἀρχαίου μαθηματικοῦ—ἐνῶ ἡ πρώτη σχετικὴ ἐπιστημονικὴ μελέτη πού θά συμβουλευθῆτε, θά σᾶς πῆ, ὅτι γιά τὸν Πυθαγόρα ἐλάχιστες πληροφορίες ὥσονται κι' αὐτὲς πολὺ μεταγενέστερες οἱ πρῶτισότερες κι' ἀνάκατες μέ θρύλους; Ἄν πῆτε δὰ καί γιά τὸ κεφάλαιο τὸ ἀφιερωμένο στὸν Κρίωνα, ἐκεῖ πιά εἶναι πού τὸ μυθολογικὸ στοιχεῖο φτάνει στὸ κατακόρυφο. Ἐκεῖ βρισκете τὴν πῶς ἐξουσιαστικὴ ἐξιστόρησι τῆς ζωῆς καί τῆς διδασκαλίας τοῦ «μεγάλου» αὐτοῦ μύστου, παρακολουθεῖτε τίς παλληκαριές του, πού ἔπνιγε τοὺς πάνθηρας σάν σπουργίτια, μαρουδέλι ἀκόμη, διαβάσετε γιά τὰ ταξείδια του, τοὺς καυ-

γάδες, τις ερωτοτροπίες του με τις ποσάποουλες. Κι' άφου σου τά έξιστορεί όλα τούτα με τόση σιγουριά, πού έχεις τήν εντύπωση πως διαβάσεις τήν πιό ντοκουμενταρισμένη Ιστορία, ξαφνικά, στά τελευταία, σου σκάει καταλλήλωσ και τó μουσικό: «Βεβαίως είναι δύσκολον νά αποδειχθί διά θετικῶν στοιχείων ότι όπισθεν του Κρίσνα κρύπτεται πραγματικόν πρόσωπον» (σ. 145). «Όστε λεπτομερειακή έξιστόρησις του βίου προσώπου, για τó όποιο ένα μόνον στοιχείον έχομεν: "Ότι άμφιβάλλομε (τουλάχιστον) άν καν ύπήρξε ποτέ στην πραγματικότητα! Και τó όμολογεί αυτό με τόση άφέλεια, λές και πρόκειται για τó φυσικώτερο πράγμα του κόσμου!

Πηγαίνω στό βιβλίον του για τόν Έρμη. Ό καύμένος ό συγγραφέας! Πασιζέι, λέει, «νά ζωντανεύση μιαν άκτίνα του μυστηριώδους ήλιου τών Ιεροτελεστηρίων της Αιγύπτου, άκολουθών τήν άπόκρυφον όδόν της άρχαίας Αιγυπτιακής μύσεως, έφ' όσον επιτρέπει τούτο ή έσωτερική ένόρασις και ή φευγαλέα διάθλασις τών αιώνων». Κι' έτσι από τή μιá ή «άπόκρυφον όδόν», από τήν άλλη «ή έσωτερική ένόρασις» ήγουν ή φαντασία του Συρέ, κι' από τήν άλλη ή «διάθλασις τών αιώνων» χέρι-χέρι, τά καταφέρνουν νά γεμίσουν άλλες 50 σελίδουλες.

"Όσο για τó Μωύση, νά σάς πώ, έξήλεψα με πόση εύκολία καταφέρνει ό Συρέ από Έβραίο νά τόν κάμη Αιγύπτιον, νά τόν βαφτίση Χοσαρισφ (!), νά τόν χειροτονήση και Ιερέα του... "Όσίριδος, κι' ούτε χάνει και τόν καιρό του νά σου πη πούθε τά βρήκε όλα αυτά ή νά έξηγήση πως ένας Αιγύπτιος πρίγκηπας άνήθηκε τόν έθνισμό του, γίνηκε άρχηγός ενός Ξένου και μισθού λαού, ξεσήκωσε δυό έκατομμύρια ύποδούλους εναντιον της δικής του πατρίδος, κι' ύστερα πήρε όλο αυτό τó λεφούσι, σάν νάπαρνε μιá σπάνη πρόβατα, και τράβηξε κατά τά μάτια του. Εύκολο-έξηγητα πράγματα, βέβαια, για τó Συρέ, μά έχρειάζονταν ίσως και μερικές έξηγήσεις για κάτι χοντροκέφαλους άναγνώστες, που δέν «παίρνουν» εύκολα.

"Αλλά και τί σάς λέει έκείνος ό «Μέγας Μύστης» Ράμα; «Είς τόν Φάμπρ ντ' Όλιθέ άνήκει ή τιμή της... άνεურέσεως αυτού!» λέει ό Συρέ γι' αυτόν τόν πρώτο Μεσσία της «σειράς». Νά τί άξίζει τó καλό ψάξιμο! Φαντάζομαι τί άλλες τέτοιες άνακαλύψεις θά έχωμε, άν συνεχισθί ό πρωτότυπος, άλήθεια, αυτός τρόπος έπιστημονικής—λέει—έρεύνης!

"Αλλά έκεί, σάς βεβαίω, πού ό Συρέ γίνεται άληθινή άπόλαυσις, είναι τó κεφάλαιο τó άφιερωμένο στον Ίησού Χριστό.

Καταλαβαίνετε: Ό Ίησούς για τó Συρέ είναι άπλούστοτα ένας άπ' τούς μεγάλους Μύστας, ύγδοος στη σειρά, ένας Μεσσίας κι' αυτός σάν τούς άλλους, σάν τόν Κρίσνα, σάν τόν Έρμη, και σάν αυτόν τó φωχό Ράμα, πού πήγε και τόν ξετρόπωσε έκείνος ό Φάμπρ ντ' Όλιθέ για τίς άμαρτίες του κοσμάκη. Τó πολύ-πολύ, νά παραχωρηθί στον Ίησού ή καλύτερη θέσις. Τó άξιοσημείωτο είναι, ότι αυτή τή φορά ό Συρέ, σάν εύσυνείδητος Ιστορικός, θεωρεί ύποχρεώσι του νά όνομάση και τίς πηγές άπ' τίς όποιες άντλεί τίς πληροφορίες του. Γράφει λοιπόν: «Έλαβον ως βάσιν τούς τρεις συνοπτικούς—Ματθαίον, Μάρκον και Λουκάν—και τόν "Ιωάννην» (σελ. 223). Σάς ειδοποιώ όμως, πως, άν πάρете αυτή τή δήλωσι τοίς μετρητοίς, θά βγίητε γελασμένοι. Πρώτα-πρώτα, ούτε ό ίδιος ό Συρέ δέν ξέρει τί γνώμη έχει για τά Εύαγγέλια. "Έτσι, ενώ στην ίδια σελίδα γράφει πως «τά τέσσαρα Εύαγγέλια... είναι βεβαίως έξ Ίσου άυθεντικά» και πως «τό κατά Ματθαίου και τó κατά Μάρκον είναι τά πολύτιμα Εύαγγέλια, συμφώνως προς τó γράμμα και προς τά γεγονότα», σέ άλλο μέρος τσακώνεται ό ίδιος με τόν έαυτό του και γράφει (σ. 314): «Είμαι προφανές ότι οι συντάκται τών Εύαγγελίων τών συνοπτικών δέν μετέδωκαν εις ήμάς τās άποκαλυπτικās όμιλίαις του Ίησού, ειμή μόνον έν συγχύσει, ή όποια καθιστά αυτās σχεδόν άκαλύπτους». "Ισως νά μην έκαταλάβετε καλά αυτό τó «άκαλύπτους». «Άκαταλήπτους» θά ήθελν νά πη ό μεταφραστής φαντάζομαι. "Αλλά τέτοια μικροφεγάδια, ως ή άμμος της θαλάσσης στην μετάφρασι, δέν είναι τόσο τερπνά, όσο κάτι αίνιγμάτα πού συχνά προβάλλουν στον άναγνώστη: Λοιπόν θά βρήτε π.χ. στη σελ. 310, τó όνομα «Ίσαιοσι». Ποίος είναι αυτός; "Αν τó βρήτε! Έννοεί τόν... Ησαϊαν! Παραπέμπει σέ ρητό του Εύαγγελίου, «γίνεθε έτοιμοι, ότι ού δοκείτε όρᾶ...» Καταλαβαίνετε τίποτε; Ρητό τέτοιο δέν ύπάρχει φυσικά. "Ισως έννοεί τó ρητό: «Γίνεθε έτοιμοι, ότι ή ώρα ού δοκείτε ό υίός του ανθρώπου έρχεται» (Ματθ. κδ' 44). "Η φαντασία, ως πηγή της Ιστορίας, όδηγεί και εις τó νά παραπέμψωμε σ' ένα βιβλίον, χωρίς νά τó ανοίγωμε καν για νά έλέγχομε, ότι άκούμε για τó περιεχόμενό του. "Αλλά είναι και άλλα αίνιγμάτα άκόμη πιό χαριτωμένα. Στη σελ. 340 αναφέρεται ό Κέλισιος, και παρανεύσει, τί δουλεία έχει ό έφευρέτης του θερμομέτρου με τούς μεγάλους μύστες, ώπου νά μαντέψης ότι θά πρόκειται για τόν ειδωλολάτρη Κέλσο, πού έγραψε βιβλίον κατά του Χριστιανισμού τόν β' αιώνα. "Αφίνω πιά έκείνο τó άμίμητο, πού οι Ρωμαίοι λεγεωνάριοι έδιωχναν τούς πιστούς άπ'

τό σταυρό τὸ Χριστὸ διὰ... ὑποκοπάνου! Ἄλλὰ ἀς κλείσω αὐτὴν τὴν παρένθεσι. Συνεχίζω λοιπόν. Ἐνῶ στὴ σελ. 321 ὁ Συρὲ γράφει γιὰ τὸν Ἰωάννη, ὅτι «ἡ ἐμπεριστατωμένη ἀφήγησίς του προσλαμβάνει ἐξ ὧν τὴν ὄψιν παρακτικῆς (σπαρταριστῆς;) ἀληθείας αὐτόπτου μάρτυρος», σὲ ἄλλο μέρος γράφει ἀνάποδα: «Δέχομαι τὴν μεταγενεσιτέραν σύνταξιν τοῦ εὐαγγελίου τούτου» (σ. 223). Βασάνισε τώρα ἐξὸ τὸ μυαλό σου, ρίζε καὶ στ' ἀστέρια νὰ ξεδιαλύνῃς τέλος πάντων τί δέχεται καὶ τί δὲ θέχεται ὁ συγγραφεὺς. Καί, σάν νὰ μὴ φθάνουν ὀλ' αὐτά, ἔρχεται σ' ἄλλο σημεῖο νὰ μᾶς πῆ, ὅτι, ξέρετε, «τὸ πρόβλημα δὲν εἶναι μεταξὺ ἐκείνων τὰ ὁποῖα δύναται τις νὰ λύσῃ δίχως τὴν βοήθειαν τῆς διαισθησεως καὶ τῆς μυσταγωγικῆς παραδόσεως. Μὲ τὸ ἐσωτερικὸν αὐτοῦ φῶς... προσεπάθησα νὰ ἀνεγείρω τὸν βίον τοῦ Ἰησοῦ...» (223). Μοῦ φαίνεται ὁμως, πῶς αὐτὸ τὸ τελευταῖο εἶναι πιὸ ἀληθινὸ, γιὰτὶ πραγματικὰ ἐκεῖνο ποῦ ὡδηγεῖ τὸν Συρὲ στὸ βιβλίον του, εἶναι ἡ φαντασία.

Θά μοῦ πῆτε! Καὶ τί μπορεῖ νὰ ἀποδείξῃ ἡ κανεὶς μὲ τὴ φαντασία; Νὰ ἀποδείξῃ βέβαια ὄχι. Ἐπινοεῖ ὁμως πολλὰ πράγματα. Πρῶτα-πρῶτα, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἦταν «μεμνημένος» στὴν ἀφραὶ τῶν Ἑσασίων! Αὐτὸ δὲ γιὰ τὸν Συρὲ ἔχει τὸ νόημα, ὅτι ὁ Χριστὸς ἦταν κι' αὐτὸς ἕνας μύστης, συνεχιστῆς τῆς μυσταγωγικῆς παραδόσεως τῶν ἄλλων μυστῶν, ὅπως λ.χ. τοῦ Κρίνα, ποῦ ἦταν ἄν ἀγαπάτε ἡ ὀδὸν ἐνσάρκωσης τοῦ Βιονοῦ! Καὶ ποιὸς νομίζετε πῶς ἦταν ὁ πρῶτος ποῦ ἔβαλε στὸν Ἰησοῦ τὸν πόθο νὰ γνωριθῆ μὲ τοὺς Ἑσασίους; Ἦταν ἡ Παναγία! Ὁ Συρὲ ἐφρόντισε νὰ τὴν καθήχησῃ κι' αὐτὴν στὴν ἀφραὶ τῶν Ἑσασίων (σ. 240). Ἐχεῖ μάλιστα καὶ θετικὸς πληροφοριές, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ρωτοῦσε συχνὰ τὴ μητέρα του γιὰ διάφορα ζητήματα, κι' ἐκεῖνη τοῦ ἀπαντοῦσε στερεοτύπως: «Μίαν ἡμέραν οἱ σοφοὶ Ἑσασίαι, οἱ ἐρημίται τοῦ Καρμηλίου δρους καὶ τῆς Νεκρᾶς θαλάσσης, θὰ δώσουν ἀπάντησιν εἰς τὰ ἐρωτήματά σου» (σ. 245).

Τώρα, θὰ ρωτήσετε, βέβαια, ποῦ τὰ εἶδε ὀλ' αὐτὰ ὁ συγγραφεὺς; Ἀφελῆς ἐρώτησις! Ἦταν ἀνάγκη νὰ τὰ ἰδῆ μαρτυρημένα πουθενά; Τότε τί τὴν ἔχουμε τὴν φαντασία; Μπορεῖ αὐτὰ τὰ πράγματα νὰ μὴν τὰ γράφῃ κανένα ἀρχαῖο κείμενο. Ἄλλὰ μ' αὐτὸ τί; Τὰ κείμενα κι' οἱ αὐθεντικὲς ἱστορίες εἶναι γιὰ τὰ μικρὰ μυαλά. Οἱ μεγάλοι ἐρευνηταί, μὲ τὴ γόνιμη φαντασία, δὲν ἐπιπλάζονται ἀπὸ κάτι τέτοια. Αὐτοί, πρέπει νὰ ξέρετε ὅτι, «ὑψοῦμενον ὑπεράνω τῶν προλήψεων τοῦ στενοῦ γράμματος καὶ τῆς μηχανικῆς μανίας τοῦ ἐγγράφου τεκμηρίου, τολμοῦν νὰ ἀνακαλύψουν τὴν ἀλ-

ληλουχίαν τῶν πραγμάτων διὰ... τοῦ πνεύματός των!» (σ. 253). Αὐτὸ εἶναι τὸ δόγμα τοῦ Συρέ. Ἄν δὲν σᾶς ἀρέσῃ νὰ πάτε πρῶτα νὰ γιαιτρευθῆτε ἀπὸ «τὴν μανίαν τοῦ ἐγγράφου τεκμηρίου», κι' ὕστερα ἐλάτε νὰ κουβεντιάσετε.

Καὶ μένε Θουκυδίδη! Ποῦ εἶσαι, νὰ δῆς πῶς τὴν κατήντησαν τὴν Ἱστορία κάτι ὀρθολογιστικὲς κεφαλές!...

Θέλετε τώρα νὰ μάθετε καὶ πῶς τὰ περνοῦσεν ὁ Ἰησοῦς ἐκεῖ πέρα στὰ σπήλαια, μαζὺ μὲ τοὺς Ἑσασίους; Ἀκουστε μὴ διασκεδαστικὴ διήγησι. «Ὁ Ἰησοῦς διήλθε σειρὰν ἐπὶ τῶν πλησίον τῶν Ἑσασίων» (260). Ἀφοῦ τοῦ ἔμαθαν πολλὰ καὶ ὠραία πράγματα, κάποιο βράδι ὄργανώθηκε στὸ σπήλαιο καὶ μὴ ἀττραξιόν, στὴν ὁποῖα βέβαια παρευρέθη ἐπίσης κι' ὁ Συρὲ καὶ κράτησε λεπτομερεῖς σημειώσεις ὑπὸ καρνέ του, ποῦ θὰ καταλάθετε πόσο πολυτίμες εἶναι, ἄμα σκεφθῆτε πῶς καμμιὰ ἱστορικὴ πηγὴ δὲν ἀναφέρει οὔτε τὴν παραμικρὸτερὴ ἀπὸ αὐτῆς. Κατὰ τὴν διάρκειαν μιᾶς ἀξιολογημένου διὰ τὸ τάγμα τῶν Ἑσασίων καὶ διὰ τὸν νέον μαθητὴν νύκτα, ἐδέχθη ἐν βαθυτάτῃ μυστικότητι τὴν μῆσιν τοῦ τετάρτου βαθμοῦ, τὴν μὴ παρεχομένην εἰμὴ εἰς περιπτώσιν εἰδικὴν προφητικῆς ἀποστολῆς... Συνηθροίζοντο ἐντός σπηλαιοῦ ἐσκοπμιένου εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ δρους... Ὁ ἡγέτης τοῦ τάγματος ἦτο παρὼν μετὰ τινων πρεσβυτέρων. Ἐνίστε δύο ἢ τρεῖς Ἑσασίαι προφητίσσαι μεμνημένα ἐγένοντο ἐπίσης δεκταὶ εἰς τὴν μυσταγωγίαν» (ἡ ὑπεραικιτικὴ τάσις τῶν Ἑσασίων τὸ ἀπέκλειε, ἀλλὰ γιὰ τίς ἀνάγκης τοῦ μυστιοτήματος...). Ὁταν μετὰ τοὺς ψαλμοὺς, τὰς προσευχὰς καὶ τοὺς μυσταγωγικοὺς λόγους τοῦ Πρεσβυτέρου, ὁ Ναζωραῖος ἐκράτησε τὸ ποτήριον, ὠχρὰ τις ἀκτίς τῆς αὐγῆς διαλιθαινούσα ἐκ τῆς ραγμῆς τοῦ βράχου (μωρὲ μνήμη!) διέδραμε φρικώσας (sic) τὰς λαμπάδας καὶ τὰ μακρὰ λευκὰ φορέματα τῶν νεαρῶν Ἑσασίων γυναικῶν (νὰ καὶ ἡ Μονταῖν!). Ὁμοίως καὶ αὐτὰς τὰς κατέλαβε ῥίγος, ὅταν ἡ ἀκτίς ἔπασεν ἐπὶ τοῦ ὄχρου Γαλιλαίου» (σ. 262).

Λυπᾶμαι τὸ χαρτὶ τῶν «Ἀικτίνων»—μὲ τὴ σημερινὴ μάλιστα ἀκρίβεια!—ἀλλοίως θὰ ἦταν ἐχάριστο νὰ παρακολουθῆσομε τὸ συγγραφέα καὶ σ' ἄλλες παρόμοιες ρομαντικὲς σκηνές, ὅπου ἡ φαντασία γεννοβολᾷ σάν κουνεῖ. Τοῦλάχιστο κἀνοῦμε κέφι, σὲ τούτους τοὺς δύσκολους καιροὺς.

Τὸ νόστιμο εἶναι ποῦ ὁ Συρὲ προσπαθεῖ κιόλα νὰ σᾶς κάμῃ νὰ τοῦ πῆτε, σώνει καὶ καλὰ, συχαρητήρια, γιὰ τὴν ἐπινοήσι. Καὶ φέρνει κάτι ἀποδείξεις, μὰ τί ἀποδείξεις. Ἀτράνταχτες!

Ἀποδείξεις πρώτη: Ἡ αἰωπῆ! Ὁ Ἰησοῦς

καὶ οἱ εὐαγγελισταὶ δὲν λένε λέξι γιὰ τοὺς Ἑσασίους συμπέρασμα: Ὁ Ἰησοῦς καὶ οἱ εὐαγγελισταὶ εἶχαν στενότερες σχέσεις μὲ τοὺς Ἑσασίους!—Ράβδος ἐν γωνία, ἄρα βρέχει! Κι' ἄς πᾶν ὁ Ἀριστοτέλης νὰ παιδεύεται μὲ λογικούς κανόνες... Ὡς τώρα ξέραμε, πὼς ἄμα ἕνας ἀρχαῖος συγγραφεὺς δὲν κάνει λόγο γιὰ ἕνα πρόσωπο ἢ μιὰ ομάδα, αὐτὸ σημαίνει ὅτι δὲν τοὺς ἐγνώριζε—ὄχι ὅτι τοὺς ἐγνώριζε, καὶ μάλιστα πολὺ καλά... Τώρα ἤλθε ἡ ὥρα νὰ ἀπαλλαγθοῦμε ἀπὸ τὴν πλάνη αὐτῆ. Ἀπὸ πόσες πλάνες μᾶς βγάξει τὸ χαριτωμένο αὐτὸ βιβλίον!

Ἡ ἀλήθεια εἶναι πὼς ὁ Συρέ καταλαβαίνει τὰ στενόχωρα, καὶ γυρᾶ νὰ λασκάρη, ρίχνοντας στὴ μέση ὄβλο «χαρτί». Ξέρετε—μᾶς λέει—γιατί οἱ εὐαγγελισταὶ δὲν γράφουν τίποτα γιὰ τοὺς Ἑσασίους; «Διότι ἦσαν συνδεδεμένοι μετ' αὐτῶν διὰ τοῦ ὄρκου τῶν Μυστηρίων» (σ. 254). Ἀλλά, καλύτερα νὰ μὴν τὸρριχνε τὸ χαρτί αὐτὸ, γιατί αὐτὸ κι' ἂν εἶναι πού τὸν χαντακώνει. Ἀφῆνω πού ὁ Συρέ κάμνει μὲ τὸ ἔτσι θέλω μεμημημένους τοὺς Ἀποστόλους. Ἀλλά κι' ἂν ἀκόμα οἱ Ἀπόστολοι ἦσαν ὀπαδοὶ τῆς αἰρέσεως, πάλι θὰ μὲν ἄνεζηγῆται ἡ σωπὴ τους. Γιατί ὁ ὄρκος τῶν μυστηρίων ἀπηγόρευε μὲν ἰσὸν μουῦμενο νὰ φανερώσῃ τὰ μυστικά στους ἀμύητους, τοῦ ἐπέτρεπε ὅμως—πολὲς φορὲς μάλιστα καὶ τοῦ ἐπέβαλλε—νὰ κάνη λόγο γενικὰ γιὰ τὴν αἵρεσι καὶ νὰ φανερώνη στους ἄλλους ὅτι ἦσαν μεμημημένοι. Ἰσα ἴσα κάθε αἵρεσις ἔκανε θόρυβο μεγάλο γύρω ἀπὸ τὴν ὑπαρξί της. Μήπως ὁ Ἀπουλήτιος στὸ σύγγραμμά του «*Metamorphoses*», δὲν περιγράφει τόσο ζωηρὰ, καὶ μὲ ἀρκετὲς λεπτομέρειες, τὴ μῆσά του στὰ μυστήρια τῆς Ἰσίδος; Μήπως τὸ ἴδιο δὲν παρατηροῦμε στὸν Παισαυανία, στὸν Πλούταρχο καὶ σ' ἄλλους ἀρχαίους συγγραφεῖς; Ὁ Συρέ τὸ ξέρε αὐτὸ πολὺ καλά, γιατί σὲ ἄλλα μέρη τοῦ βιβλίου του χρησιμοποιεῖ πάρα πολὺ τὸ σύγγραμμα τοῦ Ἀπουλήτιου. Ἄν ὁ Ἀπουλήτιος μπορούσε νὰ γράφη, γιατί δὲ θὰ μπορούσαν οἱ εὐαγγελισταὶ; Ἀλλά, τί κάθομαι τώρα καὶ συζητῶ, ἀφοῦ λίγα φύλλα παρακάτω ἀπ' τὴ σελίδα αὐτῆ ὅπου ὁ συγγραφεὺς ἀγωνίζεται νὰ μᾶς πείσῃ πὼς οἱ ἀπόστολοι ἦσαν Ἑσασίοι, στὴ σελίδα 287 πληροφοροῦμεθα ἀπ' τὸν ἴδιο τὸ Συρέ, ὅτι οἱ ἀπόστολοι δὲν ἦσαν Ἑσασίοι!

Ἀλλά ὁ συγγραφεὺς μᾶς ἔχει κι' ἄλλο ἐπιχειρήμα. Κι' αὐτὸ πᾶ εἶναι πού εἶναι! Λοιπὸν, τὸ ὅτι ὁ Χριστὸς ἦταν Ἑσασίος, ἀποδεικνύεται—λέει ὁ Συρέ—ἀπὸ «τὴν στενὴν σχέσιν» τῆς διδασκαλίας του μετ' τὴ δική του. Τώρα θὰ θέλετε νὰ μάθετε ποιὰ εἶν' αὐτὴ ἡ στενὴ σχέση. «Ἐ, λοιπὸν, ἀκούσατε. Εἶναι τόσα τὰ «κοινὰ σημεῖα» με-

ταῦ τῆς διδασκαλίας τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν Ἑσασίων, ὥστε ὁ Συρέ περιορίζεται νὰ κἀμῃ γι' αὐτὰ λόγῳ σὲ μιὰ ὑποσημείωσι ἀπὸ ἑπτὰ ἀράδες ὄλες-ὄλες. Ἀπ' αὐτὴ λοιπὸν τὴν ὑποσημείωσι ξεπήδησε ἡ ἀπροσπέλαστη καὶ πρωτῶκουστη διδασκαλία τοῦ Ἰησοῦ, ἡ πηγὴ τῶν πνευματικῶν καὶ ἠθικῶν ἀναγεννήσεων, ὅπως τὴν ὀνομάζει ὁ Ρενάν! Ὀλιγάρκεια μιὰ φορά!

Ἐκτὸς ὅμως ἀπ' τὸ προσὸν τῆς ὀλιγαρκείας, ὑπάρχει καὶ μιὰ ἐξαιρετικὴ ταχυδακτυλογραφικὴ θὰ ἔλεγε κανεῖς, εὐκινῆσι. Ὡς πού νὰ ζητήσης ἀποδείξεις γιὰ τὸ ἔνα θέμα, βρίσκεσαι, καὶ ὁ ἴδιος δὲν ξέρεις πὼς, πεταγμένος σ' ἄλλο. Ὅποιος ὅμως δὲν τὰ καταφέρνει καὶ τόσο πολὺ στὴν τρεχάλα, ἐπιμένει, ὁπότε... σκουραίνον τὰ πράγματα. Ἐδῶ γίνεται λόγος γιὰ «στενὲς σχέσεις». Ἐμεῖς ὅμως ξέρουμε, πὼς, ἀνάμεσα στὴ διδασκαλίᾳ τοῦ Ἰησοῦ καὶ σὲ κείνη τῶν Ἑσασίων εἶναι τόση ἡ ἀπόστασι, ὅση τῆς Γῆς ἀπὸ τὸν Ἄρη. Ὁ ἴδιος ὁ Συρέ γράφει, πὼς, γιὰ νὰ καταταχθῆ κανεῖς στὸ τάγμα τῶν Ἑσασίων ἐχρησιζόμενος μαθητεία ἐνὸς χρόνου, ἄλλα δυὸ χρόνια δοκιμασίας, κι' ὕστερα, ἂν τὸν ἔκριναν ἄξιον, τὸν ἔκαμαν δεκτὸν (σ. 255). Πότε τὰ ἐφήρμοσε αὐτὰ ὁ Ἰησοῦς; Τὸν Πέτρο καὶ τὸν Ἀνδρέα, τοὺς μαθητὰς του, τοὺς πήρε ἀπὸ τὴ θάλασσα πού ψάρευαν. Τὸν Ἰάκωβο καὶ τὸν Ἰωάννη τὸ ἴδιο. Τὸν Ματθαῖο ἀπ' τὸ τελωνεῖο πού ἐργαζόταν, τὸν Ναθαναὴλ ὕστερα ἀπὸ μιὰ ἀπλὴ σύστασι τοῦ Φιλίππου. Δὲν τὰ ξέρε αὐτὰ ὁ συγγραφεὺς μᾶς;—Ὑστερα: λέει πὼς, ἀφοῦ ὁ ὑποψήφιος γινόταν δεκτὸς στοὺς Ἑσασίους, ὠρκιζόταν μὲ «τρομερὸς ὄρκους» ὅτι δὲ θὰ προδώσῃ τὰ μυστικά τῆς αἰρέσεως (σ. 255). Ἀντίθετα ὁ Ἰησοῦς—λές καὶ τὸ ἔκαμε ἐπίτηδες γιὰ τὸν Συρέ—ἔδωσε διαταχὴ στοὺς ἀποστόλους του: «Ὁ εἰς τὸ οὐδ' ἀκούετε, κηρύσσετε ἐπὶ τῶν δωματίων» (Ματθ. ι' 27). Καὶ σάν νὰ μὴ φτάνη αὐτὸ, ἔρχεται ὁ ἴδιος ὁ Συρέ σὲ λίγο καὶ μᾶς εἰδοποιεῖ, ὅτι ὁ Ἰησοῦς «ἀπὸ τοὺς μαθητὰς του δὲν ἀπῆιθε ὅτε ὄρκον οὔτε σύμβολον πίστεως» (σ. 278).—Ἄλλο: «Παρὰ τοῖς Ἑσασίοις—γράφει πάλι ὁ Συρέ—οἱ καθ' αὐτὸ ἀδελφοὶ ἔζων ἐν κοινοκτημοσίῃν ἀγαθῶν καὶ ἐν ἀγαμίᾳ... Ὅσον ἀφορᾷ τοὺς ἐγγάμους Ἑσασίους, αὐτοὶ ἀπετέλουν εἶδος τὸ τρίτον τάγματος συγγενούς καὶ ὑποεταγμένου εἰς τὸ πρῶτον» (σ. 256). Μὰ δὲν ἔτυχε ποτὲ ν' ἀκούσῃ ὅτι στὴν ομάδα τῶν δώδεκα ἀποστόλων, τὴν πρώτη θέσι τὴν εἶχε ὁ Πέτρος, πού ἦταν ἐγγάμος;—Ἄλλο: (καὶ τί νὰ πρωτοπῆ κανεῖς;) Ὁ Συρέ, σάν ἱστορικὸς συγγραφεὺς ξέρει καλά, ὅτι οἱ Ἑσασίοι, συμφωνὰ μὲ τὴς ὑπερασθητικὰς τάσεις πού εἶχαν, ἐφύλαγαν τὸ Σάββατο μὲ ἐξαιρετικὴ φροντίδα, ὑπέβαλλαν τοὺς ὀπαδοὺς των σὲ ἕνα

σώρῳ καθαρμούς μέχρι σχολαστικότητας προκειμένου νά φάνε, καί απαγόρευαν τὸ κρασί καί τὰ κρέατα. Θυμηθῆτε τώρα τοὺς Ἰουδαίους ποὺ πῆγαν στὸν Ἰησοῦ καί τοῦ ἔκαμαν τὴν φασαρία, γιατί ἄφηνε τοὺς μαθητὰς του νά τρώνε «ἀνίπτοις χερσίν». Ὅσο γιὰ τὸ κρασί καί τὰ κρέατα, δὲ βρέθηκε κανένας μαθητὴς τοῦ Δημοστικοῦ νά τοῦ ὑπειθυμίῃ τὸ γάμο τῆς Κανᾶ; Δὲν ἔπαυρε ἕνα εὐαγγέλιο νά δῆ τοὺς φαρισαίους νά κατηγοροῦν τὸν Ἰησοῦν δεξιά κι' ἀριστερά πὺς ἦταν «φάγος καί οἰνοπότης;» Γιὰ τὸ Σάββατο πάλι, τί νά τοῦ πῆς; Ἐδῶ ἐχάλασαν τὸν κόσμο, ἔφτασαν ὡς τὸ σημεῖο νά τὸν θανατώσουν, καί κραυγάζαν μὲ ὄλη τὴ δύναμι τῶν φωνητικῶν τῶν ὀργάνων «ὅτι τὸ Σάββατον οὐ τηρεῖ!» Δὲν ἔτυχε νά φτάσῃ καμμιά φωνὴ ὡς τὰ αὐτιά τοῦ συγγραφέως μας;—Ἀκόμη ἔνα: Οἱ Ἑσασιοὶ ἔκαμαν προσευχὴ πρὸς τὸν ἥλιο ὅταν ἀνέτελλε, ἐδέχονταν τὴ μετεμύχωση, ἀκούσαν τὴν μαντεία καί τὴν ἐξήγησι τῶν ὀνειρῶν, ἐπίστευαν τὴν Ἐιμαρμένη καί τὴ διαρχία στὸν κόσμο. Ποῦ τίς εἶδε μέσα στὴ διδασκαλία τοῦ Ἰησοῦ ὄλιες αὐτὲς τίς δεισιδαιμονίες, ποῦ μυρίζουν εἰδωλολατρεία ἀπὸ δέκα μύλλια μακρὰ;

Τώρα, σχετικὰ μὲ τὸ ζήτημα τοῦτο τῶν Ἑσασίων καί τοῦ Ἰησοῦ, ἔχω σκοπᾶν καί σ' ἄλλα πολλὰ τέτοια στὸ βιβλίον. Μὰ ἐπειδὴ φοβοῦμαι μήπως σὰς κουράζω, θὰ σὰς δεῖξω μόνον δύο, καί θὰ κλείσω τὴν παράγραφο. Στὴ σελ. 263 γράφει, πὺς τὸ βάπτισμα ποὺ πῆρε ὁ Ἰησοῦς ἀπ' τὸν Ἰωάννη τὸ Βαπτιστή, ἦταν ἰσοδύναμο μὲ τοὺς καθαρμούς τῶν Ἑσασίων, ἀπ' τοὺς ὁποίους τὸ εἶχε δανεισθῆ ὁ προφήτης. Παράλληλα τονίζει καθαρά, ὅτι ὁ Ἰωάννης δὲν ἦτο Ἑσασίος. Ἐγὼ λοιπὸν ἰκάνω ἀπορίες καί ζητιάω καί τὰ δικὰ σας φῶτα, γιατί ἐγὼ δὲν τὰ βγάζω πέρα. Ἐξηγοῦμαι: Ἀφοῦ τὸ βάπτισμα τοῦ Ἰωάννου ἦταν τὸ ἴδιο μὲ τοὺς καθαρμούς τῶν Ἑσασίων, κι' ἀφοῦ ὁ Ἰησοῦς εἶχε ναίριτερα ὑποβληθῆ ὄχι μονάχα στοὺς καθαρμούς ἀλλὰ καί σ' ἄλλες σπουδαιότερες μῆσεις, τί ἀνάγκη εἶχε νά ξαναπαράσῃ πάλι ἀπὸ τοὺς καθαρμούς, στοὺς ὁποίους μόνον οἱ ἀπλοὶ ὑποψήφιοι ὑπεβάλλοντο; Ἐπειτα, ὅπως θυμᾶστε, ὁ Συρὲ μᾶς εἶπε ὅτι «κατὰ τὴν ἀξιωμαθνεύον ἐκείνην νύκτα, ὁ Ἰησοῦς ἔλαβε τὸν ἀνώτατο βαθμὸ μῆσεως. Ἀντίθετα, εἶπαμε, ὁ Ἰωάννης δὲν ἦτο καν' Ἑσασίος. Πὺς λοιπὸν ἕνας ἀνώτατος μύστης θὰ δεχόταν μῆσι ἀπὸ ἕνα ἀμύητο, ἕνα «βέβηλο»;—Λέει ἀκόμα ὁ Συρὲ, πὺς «διὰ νὰ καταστῆ στερεὰ ἡ νέα θρησκεία, ἔπρεπε νὰ δρασθῆσαν ἐκλεκτῶν νὰ γίνονιν στυλοὶ τοῦ πνευματικοῦ ναοῦ. Ἐξ αὐτοῦ προέκυψε ὁ θεσμὸς τῶν ἀποστόλων.

Ὁ Ἰησοῦς δὲν ἐξέλεξε νὰ αὐτοῦς μεταξὺ τῶν Ἑσασίων, διότι τῷ ἐχρειάζοντο ὑγιεῖς καί παρθενικαὶ φύσεις» (σ. 287). Ὡστε: Ὁ Ἰησοῦς ἦταν Ἑσασίος; ἔζησε χρόνια μαζὺ τοὺς τὸν ἀγαποῦσαν, τὸν ἐκτιμοῦσαν κλπ. κλπ. Καί τώρα, στὴν ἐκλογὴ τῶν δώδεκα μαθητῶν, οὔτε ἕνας Ἑσασίος μέσα. Τοὺς πετᾶει στὴν πάντα ὄλους αὐτοὺς, καί προτιμᾶ κατὰ ψαρᾶδες, ἕναν τελώνη, κάποιους ἀγράμματους Ἰσραηλίτες. Καί γιατί αὐτό; Γιατί τοῦ ἐχρειάζοντο, λέει, «υγιεῖς καί παρθενικαὶ φύσεις». Καλὰ, δὲν ὤπῃρχε τέτοιο εἶδος ἀνάμεσα στοὺς Ἑσασίους; Μὰ τότε τί γίνονται τὰ ἐγκώμια ποὺ τοὺς ἔλεγαν τὴν ὥρα, ἡ ἀσκητικότης, ἡ ἀγιότης, ἡ καθαρότης, ἡ σοφία καί τὰ ῥεστα; Ὅταν θέλαμε νὰ τοὺς χειροτονήσομε δασκάλους τοῦ Ἰησοῦ, στὸν τρίτον οὐρανὸ οἱ Ἑσασιοὶ. Τώρα ποῦ ἔρχονται τὰ πράγματα στενά, χάνουν τὴν «υγίαν τὸν καί τὴν παρθενικότητά των». Καί ὄλα αὐτὰ γράφονται σὲ ἕνα κεφάλαιο, ποὺ στὴν ἀρχὴ τοῦ ὁ συγγραφεὺς καυχᾶται ὅτι «διαφωτίζει τὸν ῥῶλον τοῦ Ἰησοῦ διὰ τῶν μυσταγωγικῶν παραδόσεων καί τῆς ἀληθείας». Πόσα θαυμαστικά νὰ βάλω;

Ἄλλὰ, ἂν ἐξακολούθωσωμε ἔτσι, φοβᾶμαι πὺς θὰ ξεοδεφτοῦν ὄλα τὰ θαυμαστικά τοῦ τυπογραφεῖου, καί πάλι ἑλλειμμα θὰ βγοῦμε. Δὲν ὑπάρχει οὔτε μιά σελίδα στὸ βιβλίον τοῦ Συρὲ, ποὺ νὰ μὴν τῆς ἀξίζουν ἕνα μάτσο θαυμαστικά. Τώρα πληροφορορεῖσαι ὅτι ὁ Πέτρος, προκειμένου νὰ ἐξασκήσῃ τὴν ἐπιστῆμὴ τῆς φαρικῆς, ἐσπουδάσε πρῶτα Ἰνδικὴν, αἰγυπτιακὴν καί ἑλληνικὴν φιλοσοφίαν καί θεολογίαν, καί γι' αὐτὸ εἶχε τὴν εὐχέρεια νὰ μεταχειρίζεται τοὺς κατάλληλους ὄρους ἀνάλογα μὲ τὴν περίστασι. Ὑστερα παρελαύνουν καί οἱ... λητοσομμοριταὶ ποὺ «κύπτουν τὰ τραχέα αὐτῶν νῶτα» (αὐτὸ δὰ κι' ἂν εἶναι!) γιὰ νὰ βαπτισθοῦν ἀπὸ τὸν Ἰωάννη στὸν Ἰορδάνη ποταμῷ. Ἄπο κοντὰ βλέπομεν καί τὸν Ἰησοῦν, ὁ ὁποῖος, κατὰ τὴν βεβαίωσι τοῦ Συρὲ, συχνὰ «εἶχε τὸ αἶσθημα ὅτι καταποντίζεται ἐντὸς... διαπύρου ἡλίου!» (Αὐτὸ φαίνεται θὰ τὸ εἶπε στὸ Συρὲ ἢ καφετζοῦ!). Ἀφῆνω πιά τὴν Μεταμόρφωσι στὸ Θαβῶρ, ὅπου, κατὰ τοὺς καλῶς πληροφορημένους κύκλους, ἀπ' τοὺς ὁποίους συνήθως ἔχει τις εἰδήσεις τοῦ ὁ Συρὲ, δὲν παρουσιάσθησαν νὰ μιλήσουν στὸν Σωτῆρα ὁ Μωϋσῆς κι' ὁ Ἥλιος, καθὼς ἐβεβαίωσαν οἱ αὐτόπτες ἀπόστολοι, ἀλλὰ μιά παρέα ἀπὸ ἕξη καλοὺς ἀνθρώπους. Αὐτοὶ ἦταν ντυμένοι μὲ ἀμφία ἱερατικά καί κρατοῦσαν στὰ χέρια τοὺς «ἔν λαμπρὸν δισκοπότηρον». Ἄν θέλετε δὲ νὰ ξέρετε, ἢ παρέα αὐτῆ ἦσαν καὶ ἕξ Μεσασιοὶ οἱ ὁποῖοι ἀπεκαλύφθησαν ἤδη εἰς τὴν γῆν»

Δουλεία.

Εμπνευσμένο από τό Καττηχητικό σχολείο Γ'ηρηστρίων τής Θεσσαλονίκης.

τόσον οὐρανὸ ἐκεῖ—δλο οὐρανὸς ἦτανε. Ἐδῶ δὲν ἔχουν παρὰ μόνο ἓνα μικρὸ, τόσῳδ᾽, τετράγωνο κομματάκι του, ποῦ εἶναι...

Ἄκουσθηκε τό ἀνθήμα. Στό πάνω πάτωμα ἡ ὑπηρεσία, ἡ Κατερίνα, θέλει νά τῆς μιλῆση, καί χτυπάει στό μάρμαρο τό κουτί μέ τῆ σκόνῃ ποῦ τρίβουν τά πιάτα.

Ἡ Μαριῶ βγάξει τό κεφάλι ἔξω ἀπ' τό παράθυρο καί κυττάζει πρὸς τ' ἀπάνω. Ἡ Κατερίνα ἔχει σκύψει ἀπ' τό μπαλκονάκι τῆς, δλο ἀπλωμένα ρούχα. Τό κεφάλι τῆς—μέ τ' ἀστεῖα κοιτιδάκια, τ' ἀνορθωμένα σάν αὐτιά, κατακόκκινο ὅπως πάντα, δλο γκριμάτσες—ἔχει γιά κάδρο δύο πελώριες πατσαβοῦρες.

—Τ' εἶναι;
—Κλαίει πάλι.
—Εἶναι μόνη;

—Ἄ, ὄχι, ἀλλά τώρα κλαίει καί μπροστά τους. Στὴν ἀρχὴ τὴν ἀποπῆραν, τώρα ὁμως τό συνήθισαν ὄλοι καί δὲν τοὺς πειράζει.

—Τί νά κάνουμε; Τῆς μιλῆσες καθόλου;
—Μιά φορά μονάχα. Ἄλλὰ ἐγὼ εἶμαι κούτσας, δὲ νοιώθω. Πρέπει νά τῆς μιλήσῃς ἑσὺ.

—Ναί, κι' ἐγὼ ξέρεῖς!... Ἄλλὰ θά πο-

Ἔορθια μπροστά στό νεροχῦτη ἡ Μαριῶ πρίθει τίς κατασρόλες. Τό ἀνοιχτό παραθυράκι ἀφίνει νά φαίνεται ὁ ἀπέναντι τοῖχος τοῦ φωταγωγοῦ, ὅσος δὲν εἶναι σκεπασμένος ἀπὸ τό πολυδαίδαλο σύμπλεγμα ποῦ κάνουν, σὲ τόσο μικρὸ χῶρο, οἱ περιστροφικὲς σκάλες τῆς ὑπηρεσίας ποῦ περνῶντας ἀπ' ὅλα τὰ πατώματα φτάνουν ὡς τὴν ταράτσα, οἱ ἐξῶστες—ὁ ἓνας πάνω ἀπ' τὸν ἄλλον, τόσο κοντὰ ποῦ λές πῶς θά χτυπήσῃς τό κεφάλι σου—τά σκοινιά καί τὰ σύρματα μέ τ' ἀπλωμένα πρόχειρα ρούχα ἀπ' ὅλες τίς κουζίνες τῆς πολυκατοικίας.

Κι' ὅμως τῆς ἀρέσει αὐτὴ ἡ δουλεία τῆς Μαριῶς, τῆς ἀρέσει αὐτὴ ἡ θέσι, γιατί εἶναι τό μόνο μέρος τοῦ σπιτιοῦ ἀπ' ὅπου μπορεῖ, βγάζοντας τό κεφάλι λίγο ἔξω ἀπ' τό παράθυρο, νά ἰδῇ ἓνα κομμάτι οὐρανὸ. Ἀμέσως νομίζει πῶς ἀντικρύζει ἀπὸ κάποιον ἀκρούλα τό χωριό τῆς. Εἶχε

—μαζὺ κι' ὁ κακομοῖρης ὁ Ράμας, ποῦ τὸν ἀνεκάλυψε κείνος ὁ Φάμπρ ντ' Ὀλιβέ... μαζὺ κι' ὁ Κρίσνα, ἡ ὀγδὴ ἐναρκαῶσις τοῦ Βισου—γιά τὸν ὁποῖον ὅμως δυστυχῶς ὁ Συρὲ δὲν κατάρθωσε νά πληροφορηθῇ τελικῶς ἂν ἦταν «πραγματικὸν πρόσωπον».

Πολλὰ τέτοια ὠραῖα καί διασκεδαστικῶτατα πράγματα βρίσκονται μέσα στό βιβλίον αὐτό, κατέλληλα γιά νά ξεχνᾷ κανεὶς τὰ... βλῆτα. Ὅσο γιά τὴν ἀγανάκτησι ποῦ ἴσως ἀνάθει μέσα σας (ἂν δὲν εἴσθε μνημένος στὰ μυστήρια τῆς ἀρνητικῆς ἱ-

στοριογραφίας) αὐτὴν πρέπει νά τῆ συμπνίξετε, ὥστε ν' ἀπολαύσετε ἡρεμα ὅλες αὐτὲς τίς νόστιμες ποικιλίες. Ἐκτὸς ἂν προτιμᾶτε νά τὴν στρέψετε ἐναντίον ἐκείνων τῶν ἑλλήνων «διανοουμένων», ποῦ δὲν εὐρῆκαν ἀπ' ὅλη τὴν παγκόσμια φιλολογία νά προσφέρουν στό δοκιμαζόμενον λαὸ μας ἄλλο ἀνάγνωσμα περισσότερο ὠφέλιμο, καί ἐπιμένουν νά μᾶς παρουσιάζουν ὡς τό ἀπόσταγμα τῶν ἱστορικῶν καί φιλοσοφικῶν ἔρευνῶν ἓνα βιβλίον σάν τό βιβλίον αὐτό!

λεμησώ να γνωριστή με τη δεσποινίδα.

—Χμ μπράβο!... Άν το καταφέρης αυτό... Δέν μου λές, έχεις καμιά δουλειά στην ταρατάς;

—Άλλο τίποτα! Μόλις τελειώσω εδώ, θ' ανέβω για σιδεράμα.

—Ωραία, εγώ θά κυττάξω να σου τή στελώ. Κάνε γρήγορα...

Κι' ή Μαριώ τώρα, άφοι ή πασαβουρένια αλλαία έκρυψε τις γκριμάτσες της Κατερίνας, τρίθει πιό γρήγορα τις κατασρόλες, γιατί συλλογίζεται πως σε κάποια ψυχή θά πολεμήση να δώση κάποια βοήθεια.

Κι' αυτή, όταν πρωτόρθε άπ' τ' χωριό, ήταν τόσο δυστυχισμένη! Βέβαια, τή δική της τήν πίκρα δέν τήν καταλάβαινε καθέννας, κι' αυτή ή ίδια ντρεπόταν να τήν πη σ' άλλες, γιατί θά τήν κοροΐδευαν. 'Η δεσποινίς όμως πώς τήν ένοιωσε... «Ναι, Μαριώ μου» τής ειπε, —έτσι δά, σά νάταν καμιά πατριώτισσά της — «έχεις δικηο. Ήσουνα σ'τό σπίτι σου, μέσα σέ τσούους δικούς σου, ένα λεπτό, εοαίσθητο κορίτσι. Ξαφνικά βρέθηκες μονάχη, όλμόμοναχη μέσα σέ ξένους ανθρώπους, σέ ξένο σπίτι, όλο ξένα...»

Πώς, άποζηταγε, αλήθεια, τότε μιά δική της γωνιά—νά, μιά άκρούλα τσση δά τής έφτανε—να κουβαριαστή εκεί και να νοιώση πώς βρίσκεται σ'τό δικό της τ'ό σπίτι. Άλλά ήτανε σά σ'τό δρόμο. Τήν έδιώχναν άπό τ'όνα δωμάτιο σ' άλλο. Ούτε και κρεββάτι ειχε, να τ'ό βλέψη και να τής ζεσταΐνη τήν καρδιά με τή ζεστήν ιδέα τής φωνής. Τή νύχτα μόνο, άργά, όταν τέλειωνε όλες τις δουλειές, έστρωνε σ'τό ντιβανάκι τής κουζίνας και κοιμότανε, αλλά τ'ό πρωί, άπό τά χαράματα που θά ζύπναγε, έπρεπε να τ'ό συγυρίση ξανά με τά μαξηλαράκια του. Γινόταν αλλοιώτικο πάλι, κι' όλη τήν ήμέρα πάνω σ' αυτό δερνόντουσαν όλα τά παιδιά τ'ό σπιτιού και τής γειτόνισσας.

Άπό τότε όμως που γνωρίστηκε με τή δεσποινίδα, πετάγεται κάπου-κάπου τ'ό βραδάκι, για μιά στιγμή στην Έκκλησία. Πώς τήν ξεκουράζει, κάθε φορά που θά τραβήξη τή βαρεία κουρτίνα τής εξώπορτας και θά βρεθΐ μέσα στην ήσυχία τής Έκκλησίας. Τ'ό σκοταδάκι, τ'ό καντηλάκια που τρεμοσβύουν σ'τό βάθος, μπροστά σ'τό τέμπλο, κάνουν πιό δυνατή τή γαλήνη. "Όταν μάλιστα προχωρήσης λίγο—σιγά σ'τά δάχτυλα, περπατάει ή Μαριώ, να μην παράξη τήν γλυκειάν ήσυχία τ'ό Ιερού χώρου—νομίζεις πως σ'εί εικόνες σε καλούν να πλησιάσης. Είναι καθισμένοι σ'τους θρόνους, ό Χριστός και σ' "Άγιοι, και σε περιμένουν, όποια ώρα κι' άν μής. Είναι πάντα εκεί, με τ'ό ίδιο γαλήνιο κι' έξεταστικό βλέμμα, που μέσα του γυαλίζει ένα

χαρούμενο χαμόγελο καλωσύνης. Δέν κάνουν τίποτα άλλο, μόνο να μās αγαπάνε. Σε κάθε στιγμή είν' έτοιμοι ν' άκούσουνε τόν πόνο μας, και τ'ό νοιώθει αυτό ή Μαριώ. Νά, σάν τής εικόνες, που όποτε και άν μής στην Έκκλησιά θά σου δείξουν τις ζωγραφισμένες άγιες μορφές σ'τή σειρά πάνω σ'τους θρόνους, έτοιμες να σε δεχτούν.

Καμιά φορά πάλι ή Μαριώ πήγαινε σ'τή δεξιά θύρα τ'ό Ιερού, κι' έπειδή, σά γυναίκα που είναι, δέν κάνει να μής μέσα, γονάτιζε εκεί δά σ'τό κατώφλι κι' έρριχνε πίσω τής τή βαρεία βελούδινη κουρτίνα τής πόρτας. Έκεί πειά ένοιωθε τέλεια ασφάλεια. "Ότι νάχε, τής πέρναγε μόλις ένοιωθε τόν εαυτό της εκεί κοντά σ'τό Χριστό. Έδώ μέσα είναι τέλεια φυλαγμένη πίσω άπ' τ'ό παχύ μπλέ βελούδο, που νοιώθει τόσο ευχάριστ'ό τ'ό μαλακό προστατευτικό βάρος του πάνω σ'τις πλάτες της. Έδώ δέν είναι ό κόσμος, ή μοναξιά, ή έρημιά που τή δέρνει έξω αλύπητα—κι' άς βρίσκεται μέσα σε τόσο πλήθος. Έδώ είν' ένας άλλος κόσμος, μακρυνός, πολύ μακρυνός, σ' άλλους ούράνιους τόπους, άνάσερον και μυστικός, που ή αγάπη τ'ό Θεού τόν έφερε τόσο κοντά μας—δέν έχεις παρά να δρασκειλήσης τ'ό κατώφλι τής Έκκλησίας.

Έκει δά, σ'τή θύρα τ'ό Ιερού γονατισμένη ή Μαριώ, έβλεπε τσση πατρικά λόγια να ξεκινούν άπό τ'ό αντίκρονο εικόνισμα τ'ό Χριστού μέσα σ'τό χαμόγελό Του, σιωπηλά σάν κίνησι μόνο τών χειλιών, και νάρχωνται ως μέσα στην ψυχή της, όπου ακουγόντουσαν σάν ένα ψιθύρισμα. "Άχ, τί χαρά, αυτή ή συντροφιά! Τί ξεκούρασμα άπό τ'ό δάσιμο όλης τής ήμέρας!... "Όταν ή Μαριώ σηκωνόταν για να φύγη, ήταν άλλος άνθρωπος. Τά πόδια της τήν έκρατούσαν στέρεα, τ'ό κεφάλι της άνορθωμένο, γεμάτη κέφι για δουλειά, κι' ένοιωθε πως ειχε τή δύναμη να κυττάξη με χαμόγελο τήν όποια άναποδιά που θά τής τύχαινε.

Άργότερα, όσο πέρναγε ό καιρός, κι' άκουε και περισσότερα όθήματα σ'τό Κατηχητικό, δέν ήταν άπαραίτητο να τρέξη στην Έκκλησιά, για ν' άκούση τόν Ιερό ψίθυρο μέσα στην καρδιά της. "Όταν δέν μπορούσε να λείνη άπό τ'ό σπίτι, και όποτε άλλοτε ήταν ανάγκη, ή προσευχή έφερνε πάλι κοντά της τήν ιερή μορφή τ'ό Πατέρα-Θεού. Που νά χωρέση πιά ή έρημιά τής μοναξιάς στην ψυχή της. Τώρα δέν ένοιωθε τόν εαυτό της χωρίς σ'πίτι, πεταγμένο σ'τό δρόμο. Τήν έτριγύριζε παντού όπου κι' άν πήγαινε, σάν ένα χρυσό σύννεφο, ή αγάπη τ'ό Θεού.

Άλλά και τά πιάτα τελείωσαν. Οί λευκοί τους δίσκοι λάμπουν τώρα σ'τή σειρά

πάνω στην πλατοθήκη. Ἡ Μαριώ παίρνει τὸ σίδερο κι' ἀπὸ τὴ γυριστὴ σκάλα ἀρχίζει ν' ἀνεβαίνει πρὸς τὴν ταράτσα.

*

Σήμερα εἶναι Κυριακὴ. Ἡ Μαριώ περιμένει τὴν Κυριακὴ πῶς καὶ πῶς ὅλη τὴ βδομάδα. Καὶ τῆς θυμίζει, στὸν τόπο τῆς, τὸ ὄρομο πρὸς τ' Ὁρθοχώρι. Μισοτρατὶς, στὴ μέση τοῦ ἀνήφορου, ἔχει μιὰ πλατώσι, μὲ δένδρα, ἰσκιές κι' ἕνα ρυάκι μὲ καθαρὸ νεράκι. Ἡ Μαριώ, ποῦ ἀνέβαινε συχνά πρὸς τ' Ὁρθοχώρι, μόλις ἔφτανε στὸ πλατώσι ἐτρέπωνε πάντα κάτω ἀπὸ τὶς φυλλωσιές, στὴν ὄχθη τοῦ ρυακιοῦ, καὶ ξάπλωνε νὰ ξεκουραστῆ δίπλα στὸ νερὸ ποδδεῖχνε τὰ βοταλακίγια τοῦ βυθοῦ ἀκόμη πιὸ ἀσπρα καὶ λαμπερά. Νά, ἔτσι ἦταν κι' ἡ Κυριακὴ: Γιά νὰ σταθῆς καὶ νὰ ζαποστάσης.

Καὶ σήμερα εἶχε διπλὴ χαρὰ. Γιατί τὸ πρωτὶ—κάθε δεκαπέντε τῆς ἐπιτρέπουν—πῆγε στὴν Ἐκκλησιά, καὶ τώρα σὲ λιγάκι θὰ πάη πάλι, γιά τὸ Κατηχητικό. Στὴν πολυκατοικία ὁ μεσημεριάτικος ὕπνος τῶν ἀφεντικῶν χαρίζει τὴ μακαριότητα τῆς ἡσυχίας. Μόνο τὰ δουλάκια, ἔσπνια σ' ὅλα τὰ πατώματα, πολεμοῦν νὰ τελειώσουν γρήγορα—γρήγορα τὶς δουλειές—καὶ κάθε τόσο συννενοῦνται μεταξύ τους μὲ τὸν τηλεγράφο, βγαίνουν στὰ μπαλκονάκια ποῦναι μπροστά στὶς κουζίνες, γιά νὰ ρωτήσουν μὲ γκριμάτσες ἂν εἶναι ὦρα, ἀλλὰ περισσότερο γιά νὰ μεταδώσουν ἢ μὰ στὴν ἄλλη τὸν ἠλεκτρισμὸ τῆς χαρᾶς ποῦ δουλεύει μέσα τους—μηχανή—ὅσο πλησιάζει ἡ ὦρα γιά τὸ Κατηχητικό.

Ἡ Μαριώ, ποῦ εἶναι ἐπιμελήτρια, θὰ πάη πιὸ νωρίς, ἀλλὰ καὶ οἱ ἄλλες—ποιὸς τὶς βαστάει;—θ' ἀκολουθήσουν τὴ φίλη τους. Ἐτσι, μόλις αὐτὴ βγαίνει γιά νὰ κατέβῃ τὴ σκάλα, σ' ὅλα τὰ μπαλκονάκια περιμένει κι' ἀπόνα κορίτσι, ἔτοιμο, μὲ τὴν ποδίτσα του, καλοχτενισμένο καὶ συγυρισμένο. Δὲν προφτάνει ἡ Μαριώ νὰ πατήσῃ τὸ πόδι στὸ πρῶτο σκαλοπάτι, κι' ἀμέσως—φρρρτ—πέντε ζευγάρια πόδια μόλις ποῦ ἀκουμπᾶνε στὰ σιδερένια σκαλιά, γλυστῶντας πρὸς τὰ κάτω, ὅπως ἂν περνοῦσε πάνω τους τὸ φτεροῦ τοῦ ξεσκονίσματος.

Στὸ πέμπτο, ποῦ εἶναι ἡ Κατερίνα, ἡ στρουμπουλὴ μικρὴ μὲ τ' ἀνορθωμένα κοιτιδάκια, ἔχουν κι' ἄλλη μιὰ ὑπηρεσία, ποῦ τὴ λένε Ἑλένη. Ἦταν ἡ μόνη, σ' ὅλη τὴν πολυκατοικία, ποῦ δὲν ἐρχότανε στὸ Κατηχητικό. Παράσταινε τὴ μεγάλῃ, τὴν «κυρία», ἔκανε σὰ μαλλιὰ τῆς ὄντουλασιόν, ἔβαζε ρούζ, καὶ φοροῦσε ψηλὸ τακούνι. Ἀλλ' ἀπ' τὴν περαιομένη Τρίτῃ κάτι ἔπαθε κι' ὄλο κλαίει. Κλάμματα πολλὰ, ποῦ σὲ κάνουν, ἀλήθεια, νὰ φοβᾶσαι, γιὰ

τὶ νοιώθεις πῶς κάποιο μεγάλο κακὸ τὸ βρῆκε τὸ κορίτσι. Δὲν λέει σὲ καμμιὰ τί ἔχει, ἀλλὰ κι' οἱ ἄλλες δὲν τὴ ρωτᾶνε—ἐκεῖνα τὰ κλάμματα τῆς δείχνουν πῶς κάποια δυστυχία, βαρεία, ἀνώτερη ἀπ' τὶς δυναμίες τῆς, ἦρθε νὰ φαλιτῆρη μέσα σ' αὐτὸ τὸ μικρὸ κοριτσιότικο κορμί.

Ἀπὸ τὴν Τρίτῃ ὅμως, ποῦ τὸ πρακτορεῖο τῆς Κατερίνας εἰδοποίησε τὴ Μαριώ, ἴσασε σήμερα, ὅλα τὰ κορίτσια πολεμοῦν νὰ τὴ βοηθήσουν τὴν Ἑλένη. Τῆς κάνουν τὶς πιὸ πολλὲς δουλειές πρὶν προλάβῃ νὰ κυττάξῃ γύρω τῆς, γιὰ φαίνεται σὰν νὰ ναι ἀρρωστὴ ἢ δυστυχισμένη, τὴν τριγυρίζουν μὲ τὴν ἀγάπη τους—μυστήριο πῶς ξεφουτρῶνουν δίπλα τῆς καὶ τὰ ἔξη κεφαλάκια, μόλις ἡ Ἑλένη μείνῃ μόνη κι' ἀρχίσῃ νὰ κλαίῃ—τῆς λένε κι' αὐτὲς τὸν πόνο τους, προσπαθοῦν νὰ τὴν παρηγορήσουν. Ἀλλὰ πιὸ πολὺ κυττάζουν νὰ τὴ φέρουνε κι' αὐτὴ στὸ Κατηχητικό.

—Ἐγώ, τί νὰ πῶ, λέει ἡ Ἀθανασία, ἀπὸ τὸ πρῶτο πάτωμα. Ἐπρεπε νὰ μὴν παύω καθόλου τὰ κλάμματα. Ὁ πατέρας μου σκοτώθηκε στὸ χωριὸ ἀπὸ μιὰ μεγάλη ὀξεία ποῦ κόβανε στὸ λόγγο κι' ἔπεσε πάνω του. Ἦμαστε φτωχοί, ὁ πατέρας μου δούλευε λοτόμος. Ἄμα πέθανε, δὲν εἶχαμε πιὰ τίποτα. Ἀρρώστησε κι' ἡ μητέρα μου—κι' ἔχω κι' ἕνα μικρὸ ἀδερφάκι, μωρὸ ὀχτῶ μηνῶν. Μιὰ θεὰ μου, φτωχὴ κι' αὐτὴ, μὲ συμβούλεψε νάρθω ἐδῶ νὰ δουλέψω, γιά νὰ μπορέσω νὰ συντηρήσω τὴ μητέρα. Τῆς ἔστειλα τὸ μισθὸ μου.... Μὰ ἔμαθα πῶς πέθανε. Καὶ τὸ μωρὸ μας; Τί νὰ γίνεταί;... Ἐγώ, δὲν θάχα δικηὸ νὰ κλαίω, νὰ κλαίω;... Καὶ μήπως δὲν ἔκλαιγα; Ἀλλὰ τώρα ποῦ ἔμαθα στὸ Κατηχητικό, πῶς ὁ πατέρας μου κι' ἡ μάνα εἶναι τώρα πιὸ καλά, στὸν ἀπάνω κόσμο ποῦναι πιὸ ὠραῖος, δὲν κλαίω. Καὶ τὸ μωρὸ μας ξέρω πῶς ὁ Θεοῦλης θὰ μοῦ τὸ φυλάξῃ.

Μ' αὐτὰ καὶ μ' ἄλλα, κατάφεραν τὰ κορίτσια ὥστε σήμερα, τὴν ὦρα ποῦ ἡ Μαριώ πάει νὰ κατεβῆ τὴ σκάλα, στὸ μπαλκονάκι τοῦ πέμπτου περιμένει μαζί μὲ τὴν Κατερίνα κι' ἡ Ἑλένη. Εἶναι σημερὰ ἀθασφ, καὶ φορεῖ ἕνα φόρεμα ποῦ τῆς δάνεισε ἡ Κατερίνα. Τὰ μάτια τῆς κλαμμένα πάντα, καὶ κρατεῖ στὰ χέρια ἕνα μαῦρο τσαντάκι ποῦ τὸ τριγυρίζει νευρικά. Κυττάζει κάτω.

Ὅλες οἱ ἄλλες τὴν ἔχουν τριγυρίσει. Τὴν πῆραν ἀγκαζέ καὶ τὴν πγαίνουν. Γελᾶνε, τρέχουν, τῆς λένε ἀστεία, τὴν κάνουν κι' αὐτὴ, μὲ τὰ κλαμμένα τῆς μάτια, νὰ γελάῃ.

Πλησιάζουν στὴν Ἐκκλησιά. Σιωπὴ. Μπαίνουν μιὰ-μιὰ, μπρὸς ἡ Μαριώ μὲ τὴν Ἑλένη καὶ πίσω οἱ ἄλλες.

Ἐχουν ἔρθει κιόλας μερικὰ κορίτσια.

Κάθονται στους πάγκους και μιλάνε σιγά μεταξύ τους. Ή δεσποινίς είναι πειδί πέρα, μαζί με μιάν άλλη νεοφερμένη. Ή Μαριώ τήν γνωρίζει, είναι ή Σταματά, από τό κίτρινο σπίτι, μέσα στο στενό. Είναι μωρό ακόμη, θάνατι δέ θάνατι δώδεκα χρονών, και μόλις πέρασε ένας μήνας από τότε πού ήρθε απ' τό χωριό της. Κυττάζει λοξά, σά νά ζητάη πάντα νά φυλαχτή πίσω από κάτι, κι' από κεί, προστατευμένη, νά κρυφτηράξη. Τά φρύδια της σουρωμένα. Τά χέρια γροθιές. Σκοτεινιασμένο αυτό τό μωρουδίστικο μουτράκι. Σάν τό κυνηγημένο αγρίμι, ή σάν τή γάτα πού δείχνει τά νύχια της.

Ή δεσποινίς, γιά νά γνωριστούνε, τή ρωτάει από ποιά χωριό είναι, αν έχη γονείς, πότε ήρθε. Κι' αυτή, σκυμμένη πάντα, δίχως νά τήν κυττάξη, τής λέει τή μικρή της ιστορία: Δέ γνώρισε πατέρα, ούτε μητέρα, αλλά μητριά. Βάσανα, μοχθηρία, κακία. Τυρανίες. Είδε κι' άπόειδε, πήρε τό δρόμο, ξυπόλυτη, μ' ένα τσίπινο φουσανάκι. Ήταν ο καιρός πού μάζευσαν τά σταφύλια. Πήγε σ' ένα άλλο χωριό, στο σπίτι κάποιος πού γνώριζε, και δούλεψε στον τρύγο. Πήρε κάτι χρηματάκια. Άλλά ή δουλειά τέλειωσε, δέν μπορούσε νά μείνη άλλο. Έθεσε τά λεφτά της σ' ένα κουρελάκι κι' έφυγε κι' από κεί. Στο τραίνο τής έκλεψαν τον κόπο της. Κι' έδώ τ' άφεντικά πού βρήκε τή βρίζουν και τή δέρνουν.

—Άχ, τή χρυσή μου τή Σταματούλα, βρέθηκε πάντα, ως τώρα, μέσα σ' ανθρώ-

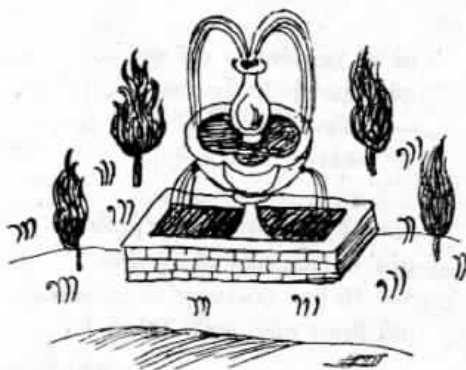
πους πού δέν τήν αγαπούν, λείι ή δασκάλα του Κατηχητικού, ένω τής χαϊδεύει τά μαλλιά. Γι' αυτό είν' έτσι φοβισμένη ή καυμενούλα. Ναι, αλλά...

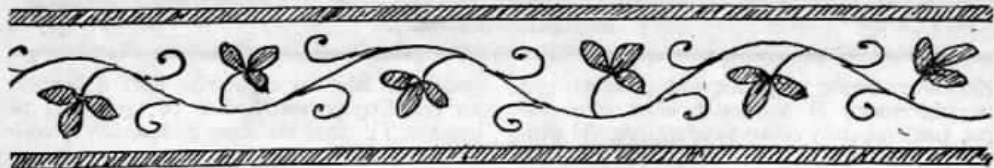
Λάμπει τό πρόσωπο τής κοπέλλας καθώς μιλάει σ' αυτό τό παιδάκι. Λάμπει από τήν ίδια έσωτερική φωτιά κι' όταν σέ λινο μιλάει και με τήν Έλένη. Τό ίδιο κι' άργότερα, στο μάθημα, όταν τόσα ζευγάρια μάτια, στυλωμένα άπάνω της, ζητάνε νά ρουφήσουν τήν παρηγοριά, τή δύναμη, τή χαρά πού κι' αυτή ή ίδια παίρνει απ' τον ουράνιο Πατέρα. Γι' αυτό έχει κι' αυτή όλοένα τή σκέψη της γυρισμένη κατά τον ουράνό, τή μελλοντική όνειρεμένη πατρίδα...

Και τή ζουν από τώρα τήν όνειρεμένη αυτή πατρίδα, όλα τά φτωγά παιδιά πού τήν άκούνε. Ή Κατερίνα, ή Άθανασία, ή Μαριώ, ή Έλένη, ή Σταματά— έδώ τά γυναικεία όνόματα είναι άκέραια, μακριά-μακριά, δέν τους λείπει ούτε συλλαβή—βλέπουν νά διανράφεται μπροστά τους ο Πατέρας-Θεός. Το μιλούν. Το λένε τον πόνο τους. Τον άκούνε νά τους μιλάη κι' Αύτός, μ' όσην άγάπη κανένας πατέρας δέν έμιλησε ποτέ στο παιδί του. Τον βλέπουν ζωντανό κάθε μέρα νά μπαίνη στο δρόμο τους γιά νά τς φυλάξη, νά τς προστατεύση. Άχ, κι' είναι τόσο μεγάλη, ασύγκριτη, ή παρηγοριά τής συντροφιάς Του! Μόνο όποιος τήν ξέρει...

...Έξω ο κόσμος άς στήνη χίλιες παγίδες γι' αυτές τς εύκολοπαστες κοριτσίστικες τυρανισμένες καρδούλες,....

ΠΕΤΡΟΣ ΚΛΩΝΑΡΗΣ

ΑΛΗΘΕΙΕΣ!...

I

Ἄληθειες πού σᾶς ἔχω κλείσει
μέσ' στὰ κατάβαθα τοῦ νοῦ,
—ἀχτίδες ἀπὸ κάποια δύση
φωτοπλημμύριστου οὐρανοῦ,

στὸν Κύριο δέομαι νὰ μ' ἀφήσῃ /
παντοτεινὰ νὰ σᾶς χαρῶ,
ὅσπου τὰ μάτια νὰ μοῦ κλείσῃ
τοῦ ἀγγέλου τ' ἀπαλὸ φτερό.

Νὰ φέγγετε στὰ τρισβαθὰ μου
σὰν τὸ καντήλι στὸ Βωμό,
γιὰ νὰ κρατῶ τὰ βήματά μου
μακρὰ ἀπ' τὸ χάος καὶ τὸ γκρεμό.

II

Ἄληθειες πού σᾶς ἔχω κρύφει
στὴ μαγεμένη μου ψυχῇ,
δῶρα σταλμέν' ἀπὸ τὰ ὕψη
γιὰ νὰ μὲ κάμετ' εὐτυχῇ.

—ὦρα λουλούδια μου ἀκριβὰ μου,
ἄς δώσῃ ὁ Κύριος νὰ γενῇ
ν' ἀνθοβολᾶτε στὴν καρδιά μου
ὡς τὴ στιγμή μου τὴ στερνῇ.

Κι' ὄθε περνῶ στοῦ βίου τὶς στράτες,
—λίγη ἢ ζωὴ μου εἶτε πολλή—
νὰ εὐφραίνο ὀλοῦθε τοὺς διαβάτες
μὲ τὴ γλυκεῖα μουσικοβόλῃ.

III

Ἄληθειες πού σᾶς ἔχω πάρει
ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ Χριστοῦ,
καὶ σᾶς φυλάω μὲ τὸ καμάρι
καὶ τὴ λαχτάρα τοῦ πιστοῦ,

μὲ τὰ χρυσόνειρα τοῦ νοῦ μου
σᾶς ἔχω πλέξει ἓνα κλουβί,
—ἀηδόνια τοῦ καλοῦ Θεοῦ μου,
νὰ κελαδῆτε κάθε αὐγή,

καὶ νὰ μοῦ λέτε τὰ τραγούδια,
μέσ' στ' ἀπαλόφωτο προϊνό,
πού θὰ μοῦ ψάλουν τ' ἀγγελούδια
μὰ θεῖαν αὐγή στὸν Οὐρανό.

Ὁ Κόσμος τῶν Γραμμάτων.

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

Ἀρχιμ. Σεραφεῖμ Γ. Παπακώστα Ἱεροκέρυκος τοῦ Ναοῦ Μητροπόλεως Ἀθηνῶν. Διὰ τὰς ὥρας τοῦ πόνου. Ἀθήνα 1941.

Θὰ ἦτο δύσκολον νὰ φαντασθῆι κανεὶς ἓνα βιβλίον περισσότερο εὐπρόσδεκτον εἰς τὰς σημερινὰς περιστάσεις, ἀπὸ τὸ παρόν. Τὸ θέμα τοῦ ἐνδιαφέρει βεβαίως κάθε ἄνθρωπον εἰς κάθε ἐποχὴν, αἱ πολεμικαὶ ὁμως περιστάσεις τοῦ προσδίδουν, φυσικῶ τῷ λόγῳ, ἰδιαιτέραν ζωτικὴν σπουδαιότητα. Καί μίαν συντροφίαν ἐνισχυτικὴν κατὰ τὰς ὥρας, κατὰ τὰς ὁποίας ὁ πόνος καθίσταται ἰδιαιτέρως ἔκδηλος, εἶναι δῶρον ἀνεκτιμήτου πνεύματος ἀξίας. Καὶ ἀκριβῶς αὐτὴν τὴν πολυτιμὴν, ἐνισχυτικὴν, ἐνεργητικὴν συντροφίαν σκοπεῖ νὰ μᾶς παράσχη τὸ βιβλίον αὐτό.

Εἰς τὰς σελίδας τοῦ δὲν ὁμιλεῖ μόνον ὁ συγγραφεὺς. Ὁμιλεῖ ἡ Ἐκκλησία ὀλόκληρος μὲ τοὺς κυριωτέρους ἀνὰ τοὺς αἰῶνας ἐκπροσωπούς της καὶ πρῶτ' ἀπ' ὅλα ὁμιλεῖ αὐτὴ ἡ Γραφή, μὲ τὰς τὸσον πλουσίως καὶ εὐστόχως παρατιθεμένας περικοπὰς. Ἄλλ' ὁμιλεῖ ἀκόμη ἡ ἐπιστήμη, ἡ κοινωνικὴ, ἡ σύγχρονος, ἡ παρελθούσα, ἡ πανανθρώπινη πείρα. Ἰδίως τὰ ἀφορῶντα εἰς τὴν ἀπὸ πάσης ἀπόψεως ἐνεργητικὴν ἀξίαν τῆς ὑπομονῆς θὰ ἐπρεπε νὰ διασασθοῦν ἀπὸ κάθε ἄνθρωπον πρὸ δοκιμασίας τὸν πόνον—δηλαδή ἀπὸ κάθε ἄνθρωπον ἀνεξαιρέτως.

Εἶναι πολὺ φυσικὸν ὅτι τὸν σ. ἀπησχόλησεν ἰδιαιτέρως μίαν εἰδικὴν μορφήν τοῦ πόνου, τὸ πένθος διὰ τὸν θάνατον προσφιλῶν προσώπων. Καὶ προσφέρεται τὸ μόνον ἀντίδοτον κατὰ τοῦ πόνου αὐτοῦ, ἡ πίστις εἰς τὴν Ἀνάστασιν. Ὁ σ. πραγματεύεται τὸ θέμα αὐτὸ κἄπως ἔκτενέστερον, καὶ συγκρίνει ἐπὶ τῇ ἐποικαιρίᾳ τὰς «σεμνάς καὶ ἐλπιδοφόρους προπομπὰς» τῶν κεικοιμημένων εἰς τοὺς οὐρανοὺς, ὅπως ἡ Ἐκκλησία τὰς ἐγνώρισε, πρὸς τοὺς ἐν ἀπογνώσει θρηνηνοὺς τῶν εἰδωλολατρῶν. Ὁρθῶς δημῶς τονίζει, ὅτι ἡ ἐλπίς αὐτὴ δὲν καταλήγει εἰς ψυχρότητα καὶ ἀδιαφορίαν διὰ τὸν θάνατον τῶν προσφιλῶν μας, ἀλλ' εἰς πένθος καὶ δάκρυ πρὸ γνωρίζει τὴν παρηγορίαν καὶ τὴν ἐσωτερικὴν γαλήνην καὶ εὐστάθειαν.

Ἐν κατακλείδι ὁ σ. πραγματεύεται τὰ τῆς ἐπικοινωνίας τῆς ἐπὶ τῆς γῆς αὐτῆς Ἐκκλησίας μὲ τὴν εἰς τοὺς οὐρανοὺς εὐρισκομένην. Καὶ μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον ὁ ἀνα-

γνώστης ἀποκτᾷ καὶ ὠρισμένας γνώσεις εἰδικὰς εἰς τρόπον ὥστε ὄχι μόνον οἰκοδομεῖται ἀλλὰ καὶ μορφώνεται.

Ἡ πίστις, ἡ ὁποία νικᾷ τὸν πόνον! Αὐτὸ εἶναι τὸ ἐφόδιον ποῦ μᾶς προσφέρει τὸ βιβλίον αὐτό. Καὶ ποῖος δὲν θὰ ἤθελε νὰ ἔχη ψυχικὸν του κτήμα τοιοῦτον ἐφόδιον;

*

Ἰακώθου Ι. Βισθίζη. Ἡ πολιτικὴ δικαιοσύνη κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπανάστασιν μέχρι τοῦ Ἰακωποδισρίου. Μετ' ἀνεκδότων ἐγγράφων. Ἀθήνα, 1941.

Ἡ ἐποποιία τοῦ 1821 ἀποτελεῖ, βεβαίως, πεδίον πολυτιμοῦ ἐρεύνης καὶ πεδίου αὐτοῦ τοῦτο ἀπέραντον. Ἡ σχετικὴ πρὸς τὴν ἀπονομὴν τῆς δικαιοσύνης κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἀγῶνος ἐρευνα εἶχει καὶ κατὰ τοῦτο ἰδιάζουσαν σπουδαιότητα, ὅτι ἀποτελεῖ συμβολὴν εἰς τὴν μελέτην τοῦ πολιτισμοῦ τοῦ ἔθνους κατὰ τὴν περίοδον ἐκείνην. Καὶ ἀκριβῶς ἡ προκειμένη ἐργασία τοῦ κ. Βισθίζη εἶνε καὶ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης ἰδιαιτέρως ἐνδιαφέρουσα. Χρονικὰ ὄρια τῆς ἐρεύνης εἶναι ἡ κήρυξις τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 ἀφ' ἑνός, ἢ εἰς Ἑλλάδα ἔλευσις τοῦ Ἰακωποδισρίου ἀφ' ἑτέρου. Πρόκειται δηλαδή, περὶ τοῦ χρονικοῦ ἐκείνου διαστήματος καθ' ὃ, μὴ ὑπάρχοντος εἰσέτι ἄρτιως ὄργανωμένου πολιτειακοῦ συστήματος, καὶ ἡ ἀπόνομή τῆς δικαιοσύνης ἐνεφάνιζε μὲν μορφήν ρευστήν, ἀπετέλει δὲ τὴν ἔκφασιν ὄχι τῆς προοπαθείας ὀλίγων ἐπαίοντων, ἀλλὰ τῆς βιώσεως τοῦ ἔθνους ὀλοκλήρου. Λίαν ὀρθῶς ὅθεν ὁ σ. δὲν περιορίζεται εἰς τὴν μελέτην τῶν θεοσπιθειῶν διατάξεων, ἀλλ' ἐκτείνεται καὶ ἐπὶ τοῦ τρόπου κατὰ τὸν ὁποῖον ἐν τῇ πράξει ἐφημερόθησαν αἱ διατάξεις αὐταί.

Ἡ προκειμένη συγγραφή εἶναι καρπὸς ἐπιπόνων μελετῶν τῶν διαφόρων χειρογράφων, τὰ ὁποία μέχρις ἡμῶν περιεσώθησαν ἐκ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Καὶ μόνος ὁ δγκος τῆς δεικνύει ὅσο ἀθλος ἐδέησε νὰ ἐπιτελεσθῆ, διὰ νὰ ἔλθῃ αὐτὴ εἰς φῶς. Περιορίζεται ἡ ἐργασία εἰς τὴν πολιτικὴν δικαιοσύνην, ἀλλὰ, ὡς εἶκος, τὸσον ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῶν ἐκτιθεμένων σκέψεων, ὅσον καὶ ἀπὸ τῆς τῶν παρεχομένων στοιχείων καὶ τοῦ ὀλικοῦ ἀποτελεῖ αὐτὴ ἔμμεσον μὲν πλὴν σπουδαῖον βοήθημα καὶ διὰ τὴν ἐρευνᾶν τῆς ποινικῆς δικαιοσύνης, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων κλάδων τοῦ Δικαίου.

Ἡ ἐπιμελὴς ἐπέξεργασία τοῦ πλουσιω-

τάτου συλλεγέντος ὀλίκοῦ εἶναι καὶ ἐκ πρώτης ἐντυπώσεως ἐμφανής. Ἡ δὲ διάρθρωσις τοῦ ἔργου εἶναι τοιαύτη, ὥστε ἐμφανίζεται ἐνώπιον τοῦ ἀναγνώστου ζωντανὴ ἡ ἐξέλιξις τῆς ζωῆς τοῦ Θεοῦ εἰς ὃ, τι ἀφορᾷ τὸ θέμα τῆς μελέτης. Καὶ εἰς κάθε κεφάλαιον ὁ ἴδιος παλμός γίνεται αἰσθητός. Ὁ σ. ἀντλεῖ κατ' εὐθείαν ἀπὸ τὴν πραγματικότητα τὴν ὁποῖαν ἐμφανίζουν τὰ περιωθέντα μνημεῖα, καὶ δίδει ζωὴν εἰς τὰ μνημεῖα αὐτά, μὲ τὸ σαφές δὲ καὶ ἐπαγωγὸν ὕφος του βοηθεῖ τὸν ἀναγνώστην νὰ ἀποκτήσῃ σαφῆ καὶ ὀρθὴν ἀντίληψιν τοῦ θέματος. Ἡ δὲ μελέτῃ τῶν ἐν τῷ «Παραρτήματι» δημοσιευμένων 767 ἐγγράφων, συμπληρώνει τὴν εἰκόνα καὶ παρέχει, καὶ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῶν προβλημάτων τὰ ὁποῖα ἰδιαίτερος ἀπασχολοῦν τὸ περιοδικόν τοῦτο, διδάγματα ἀξία ἰδιαίτερας ὀλως προσοχῆς. Ἔργασία μὲ τὸσον ἐνδιαφέρον θέμα καὶ τῶσον ἐπιμελῆ πλήρη καὶ ἐπιτυχή διαπραγματεύσειν ἀξίζει ὄντως νὰ προκαλέσῃ γενικώτερον ἐνδιαφέρον.

Z. N.

*
Ἐὐλογίᾳ διὰ τὸν Θεόν (Der Kampf um Gott) τοῦ Δρος Heinrich Karl Ewald εἶναι σκέψεις περὶ τῆς στάσεως τοῦ πιστευόντος ἀνθρώπου τῆς ἐποχῆς μας. Διὰ τὸν συγγραφέα θρησκεία κατὰ βάθος δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο εἰμὴ αὐτὴ αὐτὴ ἡ πρὸς τὸν Θεὸν ἀγωνιώδης τάσις τοῦ ἀνθρώπου, ἡ ὁποῖα τὴν ἰδανικώτεραν καὶ εὐγενεστέραν αὐτῆς ἔκφρασιν εὐρίσκει εἰς τὸ περὶ ἀγάπης εὐαγγέλιον τοῦ Ἰησοῦ. Οἱ πιστεύοντες ἐπομένως ἀνθρώποι τῆς σήμερον πρέπει νὰ ἐνωήσων ὅτι οἱ ἀναζητοῦντες τὸν Θεὸν δίδουν προσοχὴν μόνον ὅταν ἀντικρίζουν ἄμεσον καὶ ζωντανὴν θρησκευτικὴν ἐμπειρίαν.

*
Τὸ μικρὸν τεύχος τοῦ Helmuth Thielicke, Wo ist Gott (ποῦ εἶναι ὁ Θεός) δύναται νὰ θεωρηθῆ ὡς τὸ ἐπικαιρότερον θεολογικὸν ἔργον, καθ' ὅσον προσπαθεῖ νὰ δώσῃ ἀπάντησιν εἰς τὸ φλέγον ζήτημα, τὸ ὁποῖον εὐρίσκειται σήμερον εἰς τὰς καρδίας ὄλων. Πῶς, δηλαδὴ, εἶναι δυνατόν ὁ Θεὸς νὰ ἀνέχεται σήμερον τὴν πλημμύραν αὐτῆν τοῦ πόνου, ἡ ὁποῖα ἔχει κατακλύσει τὸν κόσμον ὀλόκληρον. Ὁ συγγραφεὺς ἀπαντᾷ λέγει, ὅτι ὑπερπελόνασε τὸ κακὸν διὰ νὰ δευχθῆ τί ἀκριβῶς εἴμεθα. Ἡ τοιαύτη ἀκατάσχετος ἐκδήλωσις τῆς κακίας ἀποκαλύπτει τὰ μύχια τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. Πράγματι δὲ ὅλη ἐκείνη ἡ ὑπερηφά-

νεια διὰ τὴν σοφίαν, τὴν εὐγένειαν καὶ τὴν ἀνωτερότητα τοῦ ἀνθρώπου, μετὰ τὰ τρομερὰ πολεμικὰ γεγονότα δὲν εἶναι δυνατόν παρὰ νὰ ἀνήκῃ εἰς τὸ παρελθόν. Σήμερον ἡ μόνη καταφυγὴ εὐρίσκειται εἰς τὸ πατρικὸν χέρι τοῦ Θεοῦ.

Τὸ βιβλίον, ἂν καὶ ἐπιρρασιασμένον ἀπὸ τὴν διαλεκτικὴν προτεσταντικὴν θεολογίαν, προκαλεῖ ζωηρὸν ἐνδιαφέρον, ἡ δὲ μορφή, ὑπὸ τὴν ὁποῖαν ἔχει συνταχθῆ, ὑπὸ τύπον ἐπιστολῶν, δὲν κουράζει τὸν ἀναγνώστην, ἀλλὰ τούναντι τὸν βοηθεῖ εἰς τὸ νὰ τὸ παρακολουθήσῃ μέχρι τέλους.

*
Ἡ Gertrud Ehrle μὲ τὸ Leben spricht zu Leben (ἡ ζωὴ ὁμιλεῖ πρὸς τὴν ζωὴν), ἔδωκεν, ἰδίως εἰς τὰς κυρίας καὶ δεσποινίδας, ἕνα ἔργον πραγματικῶς γεμάτο ἀπὸ ζωῆν. Ζητήματα τῆς πρώτης νεότητος τῆς κόρης, προκύπτουσα ἀπὸ τὴν ἐπαφὴν πρὸς τοὺς γονεῖς καὶ τοὺς ἄλλους οἰκείους, ἀπὸ τὴν ἐργασίαν καὶ τὸ ἐπάγγελμα, τὰς μελέτας καὶ τὴν φύσιν ζωγραφίζονται μὲ ζωηρότητα, μὲ πλήθος παραδειγμάτων, εἰς τρόπον ὥστε καθιστοῦν τὸ ἔργον ἐλκυστικὸν καὶ διδακτικώτατον. Ἀκολουθεῖ ἡ ζωὴ τῆς νέας ὡς συζύγου καὶ οἰκοκυράς, ὡς μέλους τῆς μεγάλης οἰκογενείας, τὴν ὁποῖαν ἀποτελεῖ ἡ πατρίς, καὶ ὡς στοιχεῖον τοῦ πολιτισμοῦ ἐν γένει. Μετ' ὃ ἐξετάζεται ἡ θρησκευτικὴ ζωὴ τῆς γυναικὸς κατὰ τρόπον ἀπολύτως ζωντανόν, ἐν ἀπολύτῳ ἐπαφῇ πρὸς τὴν καθημερινὴν ζωὴν, τὴν Τέχνην, τὴν Ποίησιν κλπ. Τοιοῦτοτρόπως τὸ ἔργον αὐτὸ ἀποτελεῖ κυριολεκτικῶς ἀναμυχὴν ἐνῶ συγχρόνως παρακινεῖ καὶ προκαλεῖ βαθείας καὶ σοβαρὰς σκέψεις διὰ τὴν ἀτομικὴν μας ζωὴν.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

κ.Κ.Σ.Τ.ε.φ. Ἐνταῦθα Πολὺ καλὴ ἐργασία. Εὐχαριστοῦμεν.—κ.Β.λ.α.θ. Φερμ. Τὸ ποίημά σας μαρτυρεῖ προσωπικὴν συγκίνησιν καὶ ἐλικρινεῖται ἀσθμηματικῶς, ὡστερεῖ ὅμως εἰς ἐκφραστικὴν καὶ παρουσιάζει τεχνικὰς ἑλλείψεις. Ἀποφεύγετε χασμωδίες σάν τὸ «ὁ πόνος μου εἶναι» κλπ.—κ. Ν. Θωμ. Κύμην. Ἡ ἐπιστολὴ σας μᾶς συνεκίνησεν. Σᾶς συγχάρισμα. Ὁ νέος συνδρομητὴς ἐνεγράφη, ἡ ἐπιτογὴ δὲν ἐλήφθη εἰσέτι.—κ.Κ.υ.ρ. Β.α.θ.α.λ. Καλάμας. Οἱ προηγούμενοι τῶμοι τῶν Ἀκτῶν ὑπάρχουν. Τιμῶνται ἀδελφοὶ δρ. 70, πανόδοτοι δρ. 100, πλεόν ταχυδρομ. συστημ. δρ. 13 δι' ἕκαστον.

Περιοδικὸν «Ἀκτίνες», ὄργανον τῆς «Χριστιανικῆς Ἐνώσεως Ἐπιστημόνων»—Συνδρομὴ ἑτησία: εἰσαγωγικὸν δρχ. 50, τὴν μὲ φύλλον δρχ. 5—Γρασοῦνος: Δ. Γ. Σταμάτης, Κεράτωση 14—Προϊστάμενος τυπογραφείου: Δ. Παπακωνσταντίνου, Μαυρομυιάλη 176—Ἐπιστολαὶ καὶ ἐμβάσματα: Γεωργ. Ἀλεξίου, Καρότση 14, Ἀθήνας (1)—Χειρόγραφα δὲν ἐπιστρέφονται.